

**Rīcības plāns sabiedrības saliedētības
sekmēšanai
izglītības nozarē
2012.–2014.gadam**

SATURS

Rīcības plānā lietotie saīsinājumi.....	2
Ievads.....	3
1. Pašreizējās situācijas apraksts	6
2. Plāna sasaiste ar attīstības plānošanas dokumentiem un tiesību aktiem, ES un starptautiskajiem dokumentiem.....	30
2.1. Sasaiste ar attīstības plānošanas dokumentiem un tiesību aktiem.....	30
2.2. Sasaiste ar starptautiskajiem dokumentiem.....	32
3. Sagaidāmie rezultāti.....	33
4. Pasākumi izvirzīto mērķu sasniegšanai un uzdevumu izpildei 2012-2014.gadam.....	37

Rīcības plānā lietotie saīsinājumi

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

EK – Eiropas Komisija

EP – Eiropas Padome

ES – Eiropas Savienība

ESF – Eiropas Sociālais fonds

FM – Finanšu ministrija

IAC - Izglītības attīstības centrs

IIC- Izglītības Iniciatīvu centrs

IKT – informācijas un komunikācijas tehnoloģijas

IT – informācijas tehnoloģijas

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

JSPA – Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra

KM – Kultūras ministrija

LM – Labklājības ministrija

LR- Latvijas Republika

LSIF - Latvijas sabiedrības integrācijas fonds

LVA – Latviešu valodas aģentūra

LVL – lats

MK – Ministru kabinets

NVA - nodarbinātības valsts aģentūra

OECD - Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

TM – Tieslietu ministrija

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

VIAA – Valsts izglītības attīstības aģentūra

Ievads

Rīcības plāns sabiedrības saliedētības sekmēšanai izglītības nozarē 2012.-2014.gadam (turpmāk – Plāns) ir izstrādāts saskaņā ar lēmumu par koalīcijas partiju atbildības jomām (2011. gada 14.oktobris), Deklarāciju par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību, Valdības rīcības plāns Deklarācijas par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto uzdevumu izpildei, kas apstiprināts 2012. gada 7. februārī un saskaņā ar 2011.gada 11.oktobrī MK apstiprinātajām Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņēm 2012. – 2018. gadam, kuru mērķis ir saliedēta Latvijas tauta: nacionāla un demokrātiska kopiena, kura nodrošina tās vienojošā pamata – latviešu valodas, kultūras un nacionālās identitātes, eiropisko demokrātisko vērtību, unikālās kultūrtelpas – saglabāšanu un bagātināšanos Latvijas nacionālas demokrātiskas valsts līdzsvarotai attīstībai. Plāna pasākumi ir izstrādāti, konkretizējot Latvijas nacionālā attīstības plāna 2007.–2013. gadiem valsts izaugsmes priekšnosacījumu *Droša, pilsoniska un saliedēta sabiedrība*.¹

Plāns konkretizē augšminētā politikas plānošanas dokumenta uzdevumus IZM kompetencē. Tas atspoguļo savstarpēji saistītu rīcības virzienu, uzdevumu un pasākumu virkni, kas sekmīgi īstenoti laika posmā no 2012. līdz 2014. gadam, izmantojot izglītības nozares resursus, esošas iestrādes un sociālo partneru kapacitāti, ļautu vairot starppersonu un starppersonu uzticēšanos Latvijas sabiedrībā, attīstot sociālo kapitālu, kas raksturo saliedētu sabiedrību.

Plāns ir īstermiņa politikas plānošanas dokuments, kas izstrādāts uz trīs gadiem un tajā ietverti gan vertikāli, gan horizontāli saliedētības sekmēšanas pasākumi, kuru īstenošanai nav nepieciešams papildus finansējums vai arī tos ir paredzēts finansēt no dažādiem ārvalstu finanšu instrumentiem. Atsevišķiem pasākumiem, sākot ar 2013. gadu, nepieciešams papildfinansējums.

Latvija ir nacionāla valsts, ko raksturo tajā dzīvojošo kultūru daudzveidība. Latvijā sabiedrības integrācijas politikas un ES sociālās kohēzijas politikas veidošanā izmantota daudzveidības atzīšanas integrētā pieeja (angļu valodā *diversity mainstreaming*), kas nozīmē, ka visās darbības jomās un visos līmeņos tiek izvērtēta likumu, politiku un pasākumu ietekme uz dažādu kultūru grupu un personu saskarsmes situāciju un tās īstenošanā ir jāiesaistās visu nozaru atbildīgajām institūcijām. Tādēļ pasākumu plānā akcentēta iekļaujošas, dažādību atbalstošas sociālās vides attīstība gan izglītības sistēmā, gan organizācijās.

---

¹ Latvijas nacionālais attīstības plāns 2007.–2013, apstiprināts ar MK 2006.gada 4.jūlija noteikumiem Nr.564 (RAPLM);28-29.lpp.

IZM, apzinot situāciju un datus, plānā iekļāva arī būtiskākos pasākumus, kas veicinātu saliedētības situācijas uzlabošanu ar VISC, LVA, KM, VARAM, Tiesībsargu saistītām atbildības sfērām. Plānā ir ietverta jauna horizontāla tēma, kas līdz šim Latvijā nav tikusi pētīta un aktualizēta, proti, - uzticēšanās veicināšanas stratēģijas etniski sašķeltā sabiedrībā², kas atspoguļotas vairākos rīcības virzienos.

Rīcības plāna mērķis ir vairot uzticēšanos starp iedzīvotājiem un valsti, kā arī iedzīvotāju starpā, kas atspoguļojas plašā daudzveidīgā demokrātiskā līdzdalībā. Lai atjaunotu mazākuma grupu uzticēšanos Latvijas valstij un latviešiem, jāvairo sociālais kapitāls - jāattīsta savstarpējā uzticēšanās balstītas mācīšanās, saskarsmes un sadarbības formas. Tā sasniegšanai plānoti pieci rīcības virzieni: trīs no tiem atspoguļo rīcības saturu, katrs no definētajiem virzieniem var savstarpēji pārklāties, tie nekonkurē savā starpā, bet papildina viens otru un ir skatāmi savstarpēja mijiedarbībā; diviem ir atbalstoša funkcija (pētījumi un monitorings; sabiedriskās attiecības). Plāns piedāvā arī sesto rīcības virzienu, kas attiecas uz Latgales reģionu.

1. Rīcības virziens. Iekļaujošas politiskas un sabiedriskas līdzdalības formas

Rīcības virziena mērķis: sekmēt Latvijas sabiedrībā starpgrupu un personu savstarpēju uzticēšanos, attīstot starpgrupu sadarbības modeļus īpaši mazākumam svarīgos jautājumos.

Uzdevumi mērķa īstenošanai:

- Sekmēt visām sabiedrības grupām pieejamu politiskās un sabiedriskās līdzdalības formu attīstību;
- Veicināt sadarbību starp latviešu un mazākumtautību skolām;
- Sekmēt straujāku naturalizāciju, izmantojot netradicionālu līdzdalības formu piedāvājumu un informēšanu;
- Veicināt jauniešiem draudzīgu un interesantu līdzdalības formu attīstību, atbalstot vienlīdzīgas iespējas.

2. Rīcības virziens. Iekļaujoša, dažādību atbalstoša sociālā vide

Rīcības virziena mērķis: Īstenot vienlīdzīgas pieejas principu attiecībā uz dažādām sabiedrības grupām izglītības sistēmā un darba tirgū, respektējot atšķirības starp tām un sniedzot nepieciešamo atbalstu.

Uzdevumi mērķa īstenošanai:

---

² Weinstock, D. (1999) Building Trust in Divided Societies. The Journal of Political Philosophy, V.7, #3, 287-307

- Integrēt starpkultūru izglītību³ un dažādības vadību visos izglītības līmeņos (augstākā, profesionālā, vispārējā izglītība);
- Mazināt negatīvu stereotipu un aizspriedumu izplatīšanu, diskrimināciju, izstrādāt dažādības vadības un nediskriminācijas vadlīnijas publiskajā pārvaldē;
- Veicināt sociālās atstumtības riska grupu izglītojamo iekļaušanos sabiedrībā un novērst to diskrimināciju.

3. Rīcības virziens. Latviešu valodas kā saziņas līdzekļa pieejamība, apguves formu dažādība

Rīcības virziena mērķis: Nodrošināt daudzveidīgas, elastīgas, personas valodas līmenim atbilstošas latviešu valodas apguves formas, akcentējot tās saziņas un mācību līdzekļa funkcijas.

Uzdevumi mērķa īstenošanai:

- Nodrošināt metodisko atbalstu pedagogiem bilingvālajā izglītībā un valodas un satura integrācijā, kā arī attīstīt inovatīvas pieejas latviešu valodas mācīšanā;
- Nodrošināt latviešu valodas apguves pieejamību un nostiprināt latviešu valodas prasmes ārzemēs dzīvojošiem latviešiem, mazākumtautībām, nepilsoņiem, jaunajiem imigrantiem.

4. Rīcības virziens. Sabiedrības saliedētības procesu izglītības nozarē izpēte un monitorings

Rīcības virziena mērķis: Veikt pasākumos iesaistīto mērķa grupu vajadzību izpēti, pasākumu īstenošanas uzraudzību un to rezultātu izvērtējumu.

5. Rīcības virziens. Sabiedriskās attiecības saliedētības pasākumu atbalstam

Rīcības virziena mērķis: Nodrošināt izpratni par mazākumu un tā vajadzībām vairākuma vidē, dekonstruēt uz mazākuma grupu pārstāvjiem attiecinātos aizspriedumus.

Uzdevumi mērķa īstenošanai:

- Nodrošināt visām mērķauditorijām pieejamu informāciju par plāna pasākumiem un to rezultātiem;
- Veicināt diskusijas par saliedētību un veidot valsts institūciju un sabiedrības atbalstu saliedējošai izglītības sistēmai.

---

³ Starpkultūru izglītība plānā izpratnē ietver ne vien pedagogu starpkultūru kompetences attīstību un starppriekšmetu saikni mācību priekšmetu saturā vien, bet arī izglītības iestādes kā organizācijas kultūras izmaiņas par labu dažādību veicinošai videi

6. Rīcības virziens. Savdabīga un saliedēta Latgale

Rīcības virziena mērķis: Attīstīt vietējo identitāti, mūsdienīgu, uzņēmējdarbībā orientētu izglītību un vitalizēt pilsonisko sabiedrību Latgalē.

Uzdevumi mērķa īstenošanai:

- Nodrošināt latgaliešu kultūras un valodas pēctecību, izmantojot reģiona izglītības iestāžu resursus un informācijas telpu;
- Veicināt Latgales reģiona integrāciju Latvijas informatīvajā telpā;
- Sekmēt visām sabiedrības grupām pieejamu sabiedriskās līdzdalības un radošas uzņēmējdarbības formu attīstību Latgalē;
- Veidot iekļaujošu vidi un sniegt izglītības atbalstu sociālās izlēģtības grupu personām Latgalē.

Plāns tika apspriests 20112. gada 14. februārī Mazākumtautību izglītības konsultatīvajā padomē, tā sabiedriska apspriešana bija organizēta elektroniski ar sabiedriskās politikas centra „Providus” portāla politika.lv atbalstu 2012. gada februārī. IZM līdz 2015.gada 1.jūlijam iesniegs MK informatīvo ziņojumu par Plāna izpildi.

1. Pašreizējās situācijas apraksts

Eiropa ir kļuvusi un kļūst arvien daudzveidīgāka. Kultūras daudzveidība un identitāšu dažādība ir ES vērtības, kas dalībvalstīm jāņem vērā, izstrādājot sabiedrības integrācijas politiku nacionālā līmenī. Tāpat katrai valstij, atbilstoši savai pieredzei sabiedrības integrācijas politikas izstrādē, jānodrošina sabiedrības mazākuma tiesību un vienlīdzības principa ievērošana, kas tieši saistīta ar valsts ekonomisko, sociālo un demogrāfisko izaugsmi.

Latvijas iedzīvotāju skaits 2011.gada 1.martā saskaņā ar 2011.gada tautas skaitīšanas provizoriskajiem datiem bija 2 067 887; kopš iepriekšējās, 2000. gada, tautas skaitīšanas iedzīvotāju skaits valstī ir samazinājies par 309 tūkst. jeb par 13%. Iedzīvotāju skaita samazinājums ir noticis gan iedzīvotāju dabiskās kustības (mirušo skaitam pārsniedzot jaundzimušo skaitu par 119 tūkst.), gan starptautiskās migrācijas ietekmē – par 190 tūkst. cilvēku. Etniskais sastāvs Latvijā desmit gados mainījies par labu latviešu skaitam: tas pieaudzis no 57,7% līdz 62,1% pašreiz. Krievu tautības iedzīvotāju īpatsvars samazinājies no 29,6% 2000.gadā uz 26,9% 2011.gadā, baltkrievu – no 4,1% uz 3,3%, ukraiņu – no 2,7% uz

2,2%, poļu – no 2,5% uz 2,2%, lietuviešu – no 1,4% uz 1,2%. 2011. gada tautas skaitīšanas dati liecina, ka Latvijā dzīvo vairāk nekā 170 tautību iedzīvotāji.⁴

Ņemot vērā migrācijas plūsmu un starpvalstu sadarbības tīklu attīstību pēdējos divdesmit gados pasaulē, būtiski mainījusies arī politiskā domāšana - politikas veidošanas paradigmas daudz kultūru sabiedrībās, par kādu uzskatāma Latvija.

Integrācijas politikas pasaulē attīstījušās no sākotnēja demokrātijas vērtību un pilsoniskuma akcentējuma cilvēktiesību ievērošanas aktualizēšanas virzienā, ko atspoguļo līdztiesības - nediskriminācijas politikas attīstība 20. gs. starptautiskajās organizācijās - ANO, EP, ES. Gan paralēli cilvēktiesību dimensijai, gan vēlāk, īpaši gadsimtu mijā nostiprinājās multikulturālisma diskurss ar tam raksturīgo kultūratšķirību uzsvēšanu, bet 21. gs. pirmajā dekādē arvien ietekmīgāks kļūst starpkultūru dialoga⁵ uzstādījums, kas pamatojas kultūru vienlīdzības vērtībā. Atbilstoši paradigmu dinamikai, mainījās arī valstu īstenoto integrācijas politiku dinamika, no klasiska asimilācijas modeļa (*melting pot* jeb kausējamā katla ASV) līdz integrācijai kā iekļaušanai Kanādā, Skandināvijas valstīs, Lielbritānijā, Nīderlandē u.c. Rietumeiropas valstīs, uz integrāciju kā līdzdalību- piederību valstij, kas izpaužas kolektīvā vai individuālā aktīvā pilsoniskā rīcībā⁶.

Latvijā sabiedrības integrācijas jautājums politiskajā dienaskārtībā ir kopš deviņdesmito gadu vidus. Atjaunojoties Latvijas valstiskumam, aktualizētas mazākumtautību pārstāvju tiesības, uzsākts naturalizācijas process, izglītības reforma un nodibinātas mazākumtautību skolas. Kopš 20. gs. 90. gadiem, kad tika veidota sabiedrības integrācijas politika, tās uzdevums bija definēts kā vienkopienas sabiedrības veidošana, par tās pamatu izvirzot latviešu valodas apguvi. 1998. gadā LR Satversmē tika nostiprināts pamatprincips, ka personām, kas ir mazākumtautību pārstāvji, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību. Pirmais valdības politikas attīstības dokuments par sabiedrības integrāciju bija MK 2001. gadā apstiprinātā Valsts programma „Sabiedrības integrācija Latvijā”, kurā galvenās apskatāmās jomas ir pilsoniskās sabiedrības attīstība, sociālā un reģionālā integrācija, iekļaujošas izglītības attīstība, valsts valodas nostiprināšana, kultūra, migrācija, repatriācija un sadarbība ar tautiešiem ārzemēs. Īstenojot Valsts programmu „Sabiedrības integrācija Latvijā”, sabiedrības integrācijas politikas jomas ir kļuvušas par stabilām citu

---

⁴ Avots: 2011. gada tautas skaitīšana - Galvenie rādītāji, skat. 31.01.2012 <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/2011gada-tautas-skaitisana-galvenie-raditaji-33608.html>

⁵ Latvijas 2010. gada Integrācijas audita ziņojumā tas atspoguļots *starpkultūru saskarsmes un starpkultūru kompetences* jēdzienos, Muižnieks, 2010, vairāk - Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits / Red. Nils Muižnieks; LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūts. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. – 292 lpp. ISBN 978-9984-45-219-7.

⁶ Guilherme, M. (2002) *Critical Citizens for an Intercultural World*. Clevedon: Multilingual Matters

politiku - mūžizglītības, sociālās iekļaušanas un sociālās drošības, kultūras, valsts valodas, nodarbinātības u. c. sastāvdaļām.

2001. gadā tika izveidots Sabiedrības integrācijas fonds, bet 2002. gadā ģipāšu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās amats, kā arī ģipāšu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts. ģUMSILS galvenās kompetences sabiedrības integrācijas jomā bija mazākumtautību tiesību aizsardzība, pilsoniskās sabiedrības attīstības veicināšana, sadarbība ar tautiešiem ārzemēs, lībiešu (līvu) kultūras saglabāšana, diskriminācijas izskaušanas starpnozaru jautājumi, iecietības veicināšana sabiedrībā un imigrantu integrācija. ģsu laiku - 2009. gada pirmos piecus mēnešus - par sabiedrības integrācijas politikas īstenošanu atbildīga bija Bērnu, ģimenes un sabiedrības integrācijas lietu ministrija. Saskaņā ar MK 2009. gada 29. maija rīkojumu Nr. 359 „Par Bērnu, ģimenes un sabiedrības integrācijas lietu ministrijas reorganizāciju”, no 2009. gada 1. jūlija TM kļuva par atbildīgo ministriju par valsts politikas izstrādi sabiedrības integrācijas jomā, kā arī par tās īstenošanas organizēšanu un koordinēšanu. Savukārt kopš 2011. gada 1. aprīļa šīs funkcijas pārņēma KM, kuras darba rezultātā tapa jauna sabiedrības integrācijas politika, kas ietvēra nacionālās identitātes komponentu. 2011. gada oktobrī MK tika apstiprinātas Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņēm 2012. – 2018. gadam.

Neraugoties uz sabiedrības integrācijas jautājumu atspoguļojumu tiesību aktos un politikas dokumentos, mēģinājumiem atrisināt divkopienu un sašķeltas, sociāli un politiski pasīvas sabiedrības problēmas, kā arī mazināt un novērst diskriminācijas tendences, *de facto* saliedētība Latvijas sabiedrībā vēl nav sasniegta, par ko liecina etniskās pārstāvniecības disproporcijas gan valsts pārvaldē, gan pilsoniskās sabiedrības segmentā, gan dažādības vadības sistēmas trūkums izglītības sistēmā un darba tirgū.

Plāna izpratnē integrācija ir cieši saistīta gan ar līdzdalību, gan ar nediskriminācijas un vienlīdzības veicināšanu dažādības vadības sistēmas ietvaros; politiska resursa funkcija tajā ir latviešu valodas zināšanām.

Izglītības sistēmā sabiedrības integrācijas jautājumi plānā aplūkoti divos aspektos: no vienas puses, tie ir jautājumi par to, kā izglītības sistēma iekļauj mācību procesā mūžizglītības perspektīvā daudzveidīgos izglītojamos (iekļaujoša, daudzveidību atbalstoša sociālā vide), un, no otras puses, cik veiksmīgi izglītības sistēma atbilst profesionālās un sabiedriskās dzīves prasībām, nodrošinot nepieciešamo kompetenču apguvi (līdzdalības mehānismi un latviešu valodas zināšanas). Sabiedrības integrācijas kontekstā tā ir gan gatavība pilsoniskai līdzdalībai visiem svarīgu lēmumu pieņemšanā un īstenošanā, gan sabiedrības daudzveidības atzīšana, tolerance pret atšķirīgo: izglītībai ne tikai jāsniedz skolēniem iespēja brīvi apliecināt savu kultūras identitāti, bet arī jānodrošina skolēniem brīvība darboties ārpus savas etniskās

identitātes un kultūras robežām. Tā ir kritiska domāšana, kas ļauj uztvert sociālās realitātes sarežģītību un darboties adekvāti tai.⁷

Sabiedrības integrācija ir sabiedrības vienošanas process: atzīstot kultūru dažādības pastāvēšanu, integrācija nozīmē nevis paralēlu, atsevišķu etnokultūru grupu pastāvēšanu, bet gan to mijiedarbību. To veicina līdzdalība, starpkultūru saskarsme, un nediskriminācija. Katram no šiem integrācijas balstiem ir svarīgs apakškomponents. Līdzdalības gadījumā tā ir pārstāvniecība; starpkultūru saskarsmē – starpkultūru kompetence; nediskriminācijas gadījumā – vienlīdzības veicināšana. Šie trīs pamati ir saistīti un nepieciešami veiksmīgai integrācijai⁸. Plānā tie atspoguļoti rīcības virzienos *Iekļaujošas politiskas un sabiedriskas līdzdalības formas* un *Iekļaujoša, dažādību atbalstoša sociālā vide*.

Savukārt valsts valodas zināšanas var ne tikai atvieglot saskarsmi, saziņu un sadarbību, bet arī veicināt līdzdalību. Valsts valodas nozīme plānā atspoguļota rīcības virzienā *Latviešu valodas kā saziņas līdzekļa pieejamība, apguves formu dažādība*

Pašreizējās situācijas aprakstā ir identificētās aktuālākās problēmas trijos plāna rīcības virzienos. Identificēto problēmu risinājums iekļauts Plāna pasākumu tabulā.

1. Rīcības virziens. Iekļaujošas politiskas un sabiedriskas līdzdalības formas

Lai demokrātiskas valsts institūcijas Latvijā sekmīgi funkcionētu, nepieciešama sabiedriska vienošanās par valsts iedzīvotājiem pieņemamām vērtībām un tās īstenošana praksē - aktīva iedzīvotāju klātbūtne un līdzdalība savas valsts dzīvē. Līdzīga vērtību orientācija veido pamatu saliedētībai praksē. Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūta 2011. gada novembrī prezentētais *Pārskats par tautas attīstību, 2010/2011. Nacionālā identitāte, mobilitāte un rīcībspēja* piedāvā šo visiem Latvijas iedzīvotājiem kopīgo vērtību kompozīciju, balstītu iedzīvotāju aptaujas datus. Tie ir tiesiskums, pilsoniskā līdzdalība, ekonomiska izaugsme, cieņa pret indivīda brīvību un tiesībām, latviešu valoda kā visus Latvijas cilvēkus vienojošā valsts valoda.⁹ Tomēr Latvijas iedzīvotāju paustos viedokļus par sabiedrību vienojošām vērtībām ne vienmēr apliecina rīcība to īstenošanā. Pēdējo trīs gadu laikā kādā no sabiedriskajām grupām/ organizācijām ir iesaistījušies 39,8% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Sabiedriski aktīvākās sociāli demogrāfiskās grupas – latvieši, sievietes, jaunieši, respondenti ar augstāko izglītību, aptaujas dalībnieki ar vidēju vai augstāku ienākumu līmeni uz vienu ģimenes locekli mēnesī, lauku iedzīvotāji, liecina tirgus un sociālo pētījumu centrs “Latvijas Fakti” 2011. gada pētījuma dati. Tikai 15,3% aptaujāto iedzīvotāju uzskata, ka viņi

⁷ Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits / Red. Nils Muižnieks; LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūts. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. – 292 lpp. ISBN 978-9984-45-219-7., 193.lpp.

⁸ Turpat, 14.lpp.

⁹ Latvija. Pārskats par tautas attīstību, 2010/2011. Nacionālā identitāte, mobilitāte un rīcībspēja. Galv. red. Brigita Zepa un Evija Kļave. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011, 154 lpp., il., tab., karte. ISBN 978-9984-45-414-6. , 23.lpp.

spēj ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu Latvijā. Dominējošā daļa (72%) aptaujas dalībnieku pauda noraidošu attieksmi.¹⁰

Politiskajā filozofijā, kas pēta daudz kultūru sabiedrības (*Kymlicka, Miller*), nacionālo identitāti pieņemts definēt kā nācijas ietvaros plaši atzītu, vienotu motīvu, vērtību un rīcību kompleksu. Saskaņā ar kanādiešu filozofa D. Veinstoka (*Weinstock*) viedokli, saliedētība izpaužas iedzīvotāju rīcībā kā kopdarbība demokrātijas darbināšanā un radošā attīstībā, ja to uztur spēkā savstarpēja uzticēšanās¹¹. Latvijas sabiedrību raksturo zema uzticēšanās sabiedriskajām un, jo īpaši, valsts institūcijām. Tikai divām institūcijām – masu mediji (uzticas 30,4%, neuzticas 26,2%) un pašvaldības (uzticas 28,9%, neuzticas 27,2%) respondentu skaits, kuri tām uzticas, ir nedaudz lielāks par kritisku pozīciju pārstāvošo respondentu skaitu. „Latvijas Fakti” pētījuma rezultāti ļauj apgalvot, ka vismazāk sabiedrība uzticas valsts institūcijām. Vispārēji valsts institūcijām uzticas 20,1%, savukārt neuzticas – 38,6% aptaujas dalībnieku. Konkrēti Latvijas valdībai un Saeimai neuzticas vairāk nekā 70% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju.¹²

Latvijā saskaņā ar sabiedriskās domas izpēti (2009. gada novembris) 52,9% aptaujāto iedzīvotāju neuzticas savai spējai ietekmēt dzīvi, jo savu labklājību saista ar ārējiem faktoriem, un tikai 26,6% redz vairāku faktoru mijiedarbību, tai skaitā sava darba nozīmi. Savukārt citas etniskās piederības kā līdzvērtīgiem uzticas vien 30,2% iedzīvotāju, bet 23,2% nav viedokļa (SKDS, 2009. gada maijs). 2011. gada sabiedriskās domas izpēti liecina, ka uzticēšanos citiem cilvēkiem par pilnīgi drošu atzīst vien 2% iedzīvotāju. Vispiesardzīgākie ir cilvēki ar pamatizglītību, savukārt vislielāko pilnīgo uzticēšanos paukušas personas ar augstāko izglītību. Nelatviešu piesardzības līmenis ir nedaudz augstāks, nekā latviešu.

Saliedētības rādītājs ir visiem valsts iedzīvotājiem pieejamas un draudzīgas valsts institūcijas, tostarp izglītības sistēma, ko balsta gan iedzīvotāju izpratne par to darbu un funkcijām, gan arī apmierinātību ar to darbu. Tā ir saistīta ar drošību un palāvību uz valsts īstenotu taisnīgumu un politikas rezultātu ilgtspēju – pārlicību, ka arī nākamās paaudzes dzīvos demokrātiskā tiesiskā un taisnīgā sabiedrībā. Pētījumu centra SKDS 2011. gada novembrī veiktās aptaujas dati liecina, ka kopumā tikai 14% Latvijas iedzīvotāju tic Latvijas valsts augstāko amatpersonu teiktajam, kad tās runā par stāvokli valstī, valsts finanšu sistēmas stabilitāti un tamlīdzīgām tēmām, turklāt tam pilnībā tic tikai 1% no respondentu

---

¹⁰ Sabiedrības viedoklis par NVO sektoru Latvijā. “Latvijas Fakti” 2011. gada marts, skatīts 2.02.2012, http://www.lsif.lv/files/pics/Atbalstitie_projekti/EEZ_Norv_fin_instr/LATVIJAS-FAKTI-Zinojums_lv_27.04.2011.pdf

¹¹ Weinstock, D. (1999) Building Trust in Divided Societies. The Journal of Political Philosophy, V.7, #3, 292.p

¹² Sabiedrības viedoklis par NVO sektoru Latvijā. “Latvijas Fakti” 2011. gada marts, skatīts 2.02.2012, http://www.lsif.lv/files/pics/Atbalstitie_projekti/EEZ_Norv_fin_instr/LATVIJAS-FAKTI-Zinojums_lv_27.04.2011.pdf

skaita, bet drīzāk tic 13%. Savukārt 81% apgalvo, ka augstāko amatpersonu teiktajam kopumā netic, turklāt tam nemaz netic 40%, bet drīzāk netic 41% iedzīvotāju.¹³

Saliedētība praksē izpaužas kā sadarbība - rīcība, kurā izpaužas cilvēku izpratne par savu individuālo vēlmju un sabiedriskā labuma saskaņu, kurā pilsonis, kas atšķiras no vairākuma, praktizē savu pilsoņa lomu neraugoties uz etnisku vai citu atšķirības dimensiju. Saliedētība palīdz pārvarēt krīzes, kuras pretējā gadījumā vēl vairāk sašķeļ jau tā etniski dalītu sabiedrību, kā tas notika Latvijā 2008 - 2010. gada ekonomiskās krīzes laikā: 46,7% aptaujāto iedzīvotāju 2009. gadā bija pārliecināti, ka savstarpēji pretrunīgu divu etnisku kopienu realitāte sagaida Latviju arī nākotnē (SKDS, 2009. gada maijs). 2011. gada rudens Eirobarometra rezultāti Latvijā norāda negatīvu starpkultūru grupu saskarsmes situācijas vērtējumu - attiecību pasliktināšanos pēdējo piecu gadu griezumā (-0, 7 punkti), bet attiecībā uz nākamo gadu Latvijas iedzīvotāji ir optimistiski (+ 1 punkts). Referendums par otro valsts valodu vēl nebija aktualitāte.

Dinamiska saliedētība (atkarīga no politiski ekonomiskajiem mainīgajiem) ir definējama caur uzticēšanos divās pamatnoteiksmēs - kā uzticot kaut ko darīt - pilnvarošana un uzticēšanās viedoklim, vērtējumam. Pirmā - darīšanas dimensija - praktiski izpaužas politiskajā un sabiedriskajā līdzdalībā, pamatā „valsts uzticētajā”, konvencionālajā - parakstot petīcijas, iniciējot vai piedaloties referendumos, veidojot vietējās attīstības plānus, aktīvi darbojoties biedrībās vai nodibinājumos u.c.¹⁴ Līdzdalība pati par sevi negarantē sabiedrības saliedētību, jo piedalīties var visi, bet asimetrija varas un resursu pieejamības ziņā var radīt nevēlamas sekas, kad visi piedalās, bet tikai daži ir pārstāvēti. Tādēļ būtiska ir pārstāvniecība, jo līdzdalība veicinās saliedētību tikai tad, kad visi sabiedrības locekļi, neraugoties uz savām subnacionālajām identitātēm, redzēs, ka viņu grupu pārstāvjiem ir sociālā, ekonomiskā, kultūras un politiskā ietekme.¹⁵

Latvijas sabiedrībā, kur demokrātijas tradīcijas attīstās, īpaši svarīgi ir vairot ikviena cilvēka izpratni par demokrātijas vērtībām, par savu līdzdalību valsts dzīvē un līdzatbildību. Pilsonība ir vienīgais pamats, kas dod pieeju visiem politiskās līdzdalības veidiem. EP Baltās grāmatas izpratnē, pilsonību, visplašākajā nozīmē, iespējams definēt kā pilsoņa tiesību un pienākumu kopumu, tai skaitā tiesības un iespējas piedalīties kultūras, sociālās un ekonomiskās dzīves jomās kopā ar citiem pilsoņiem, neatkarīgi no etniskās izcelsmes.¹⁶ Saliedētās sabiedrības veidošanos negatīvi ietekmē fakts, ka daļai Latvijas iedzīvotāju nav izteikta piederība Latvijas valstij un ir zems pilsoniskās un politiskās līdzdalības līmenis, kur

¹³ Avots: SKDS, Tikai 14% Latvijas iedzīvotāju tic augstāko amatpersonu teiktajam par stāvokli valstī 2011. gada novembris, skat. 31.01. 2012., pieejams

<http://www.skds.lv/doc/Ticiba%20amatpersonam%2011%202011.pdf>

¹⁴ Turpat, 293.p

¹⁵ Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits / Red. Nils Muižnieks; LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūts. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. – 292 lpp. ISBN 978-9984-45-219-7., 21.lpp.

¹⁶ White Paper on Intercultural Dialogue, „Living Together as Equals in Dignity” launched by the Council of Europe Ministers of Foreign Affairs at their 118th Ministerial Session, Strasbourg, 6-7 May 2008, p. 28.

viens no iemesliem ir salīdzinoši augsts LR nepilsoņu skaits. Nepilsoņa statuss tika izveidots 1994.gadā kā pagaidu risinājums attiecībā uz tiem Latvijas pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kas nav latviešu izcelsmes, nav Latvijas brīvvalsts pilsoņu pēcteči un kas ieradušies Latvijā padomju okupācijas gados un nodzīvojuši Latvijā vismaz 10 gadus. Pēc strauja naturalizācijas progresa gadiem (2002.-2005.) naturalizācijas tempi nepilsoņu vidē ir acīmredzami izstukuši. Pēdējos gados naturalizēto īpatsvars ir mazāks par 1% nepilsoņu. 2010. gadā naturalizējās 2336 cilvēki. 2011. gada vidū Latvijā vēl bija 319 267 nepilsoņi (14,1 % Latvijas iedzīvotāju). Joprojām lēnas naturalizācijas problēmu (5% pieaugums 2012. gadā) var izskaidrot ar motivācijas trūkumu un apšaubāmu Latvijas valsts leģitimitāti no šīs grupas pārstāvju viedokļa. Problēmu radījuši arī citi faktori: agrākās pilsonības politikas izslēdzošais raksturs („logi” no 1994. līdz 1998. gadam) un fakts, ka joprojām Latvijā pieaug nepilsoņu skaits, automātiski neregistrējot nepilsoņu vecāku bērnus kā Latvijas pilsoņus, kā arī pilsonību popularizējošo pasākumu nepietiekamais finansējums un kampaņveida raksturs kombinācijā ar nepilsoņu zemo motivāciju iegūt Latvijas pilsonību.

Viens no būtiskākajiem IZM sabiedrības saliedētības faktoriem ir jauniešu politiskā un sabiedriskā līdzdalība: viņu rīcība nākotnē viņi izšķirs, vai Latvija būs vai nebūs saliedēta sabiedrība. Jaunieši Latvijā ir daudzveidīga, dinamiska sociāli demogrāfiska iedzīvotāju grupa, kas īpaši pakļauta dažādiem riskiem un kura pārsvarā ir ekonomiski atkarīga no vecākiem, citiem pieaugušajiem vai valsts. Jauniešu dzīves kvalitāte lielā mērā ir saistīta ar vienu no galvenajiem jauniešus raksturojošajiem uzdevumiem – atrast personīgo un sociālo identitāti¹⁷. Līdzšinējie sociālie pētījumi liecina, ka nedaudz mazāk par pusi jauniešu ir apmierināti ar savu dzīves kvalitāti.¹⁸ Ir vērojama tendence pazemināties dzīves kvalitātes līmeņa novērtējumam ar vecuma pieaugumu (no 15 uz augšu) un ārpus Rīgas. Jaunieši ir pakļauti bezdarba riskam. Pieredze dažādās valstīs rāda, ka jauniešiem iekļaušanās darba tirgū (darba atrašana) atbilstoši savām spējām un prasmēm ir problemātiska. Var nosaukt dažas nopietnākās problēmas, kas kavē jauniešu nodarbinātību: jaunieši neiegūst pamata izglītību (pamet skolu); jaunieši iegūst profesionālo izglītību, kas neatbilst darba tirgus prasībām; jauniešiem nav darba pieredzes; vāja psiholoģiska sagatavotība konkurences apstākļiem, darbam kolektīvā u.tml.¹⁹ Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes darbaspēka apsekojuma datiem bezdarba līmenis 15-24 gadu vecu jauniešu vidū ir 32.5% (2010. gada 3. ceturkšņa dati), salīdzinot ar 18.0% tautsaimniecībā kopā. Krīzes zemākajā punktā, 2009. gada 4. ceturksnī, tas bija vēl augstāks – 40.4%, tai skaitā jauniešiem – 43.4%. Bezdarba līmeni rēķina pret ekonomiski aktīvajiem jauniešiem. Tā kā 2010. gada 3. ceturksnī tikai 43% no jauniešiem bija ekonomiski aktīvi (pārējie mācījās). No visiem jauniešiem 57% mācījās, 29% strādāja un 14% meklēja darbu.²⁰

¹⁷ „Dzīves kvalitāte Latvijā”, *Stratēģiskās analīzes komisija*, 2006, 112

¹⁸ Attieksme pret dalību jaunatnes organizācijās, Latvijas iedzīvotāju aptauja, 2008.gada aprīlis-augusts, - SKDS,

¹⁹ Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra. Faktu lapa 70. Gados jauni darbinieki- fakti un skaitļi. Pakļaušana riskam un veselības problēma.

²⁰ Jauniešu bezdarbs, Latvijas Banka, skat.10.02.2012. <http://www.bank.lv/presei/tautsaimniecibas-attistiba/jauniesu-bezdarbs>

Jauniešu vērtību pētījumi liecina, ka to būtiskākās vērtības ir ģimene, draugi, veselība un brīvais laiks. Tām seko mācības, studijas, darbs, sports un labdarība.²¹ Savukārt mazāk svarīgi vairumam ir brīvprātīgais darbs, politika un reliģija. To atspoguļo arī jauniešu organizāciju darba tematika- vairumā gadījumu tā saistās ar kultūras un sporta aktivitātēm, mazāk - ar aktīvu politisko līdzdalību un brīvprātīgo darbu, kaut minami izņēmumi, piem., veiksmīga mobilizācija brīvprātīgajam darbam Latgalē, Daugavpilī, biedrības „Odin Vita” darbībā, Aizputē un Liepājā jauniešu biedrības NEXT aktivitātēs. Latvijas jauniešu līdzdalības rādītāji salīdzinot ar citām demogrāfiskajām grupām ir samērā augsti, taču atšķiras pēc etniskās pazīmes. 2011. gada pētījuma dati liecina, ka 85,1% atzīst, ka pēdējo trīs gadu laikā ir piedalījušies sabiedriskās aktivitātēs augsti, bet latviešu jauniešu līdzdalības rādītāji ir par 10% augstāki nekā nelatviešu jauniešiem.²² Jaunieši krievu valodā runājošo kopienу ietvaros lielākoties daļa tos pašus etniskos stereotipus, kas piemīt to vecākiem un dzīvo krievvalodīgo mediju informācijas telpā, kura politisko realitāti Latvijā atspoguļo neadekvāti. Starptautiski salīdzināmā pētījumā, ko īstenoja izglītības politikas pētnieku grupa 2009. gadā konstatēts, ka minoritāšu jaunieši ir mazāk pārliecināti par savām politiskās ietekmes iespējām nekā vairākuma - latviešu - pārstāvji, un to ietekmē arī viduvējas latviešu valodas zināšanas.²³

Dažādu etnisko grupu jauniešu sadarbības izredzes arī nav pārliecinātas. 2010. gadā veiktā Baltijas Sociālo zinātņu institūta pētījumā konstatēta būtiska vidusskolēnu proporcija, kas atzinuši, ka nevēlētos mācīties vienā klasē ar citas grupas piederīgajiem, attiecīgi no latviešiem 42% nevēlētos vienā klasē mācīties ar krievvalodīgajiem, bet no krievvalodīgajiem 56% negribētu būt vienā klasē ar latviešiem.²⁴ Jauniešu vērtējums par iespējām ietekmēt pašvaldības vai valsts mēroga lēmumus ir kritiski zems, kas neliecina par attīstītu jauniešu iesaistīšanas praksi pirms jaunatnes politiku ietekmējoša lēmuma pieņemšanas. Ir zema jauniešu, īpaši mazākumtautību un sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu līdzdalība sabiedriskās aktivitātēs un jaunatnes organizācijās.

Šie konstatējumi pamato īpašu saliedētības pasākumu kompleksa nepieciešamību, kas akcentētu gan sabiedriskas un politiskas līdzdalības nozīmi individuālās neatkarības apliecināšanā, gan izglītotu jauniešus starpkultūru komunikācijā, demonstrētu tolerances ekonomisko potenciālu darba un mācību vidē, mācoties, sportojot un strādājot dažādu kultūru pārstāvju jauktās komandās.

Resursi pasākumu ieviešanai IZM ir gan politiski, institucionāli, jau iestrādāti valsts jaunatnes politikā, gan nevalstiski. Minami Jaunatnes likums, kas paredz iespēju piešķirt

²¹ Jauniešu sociālās un politiskās darbības izpēte Latvijā” /Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija// 2007-107.lpp. Pieejams www.jaunatneslietas.lv

²² Sabiedrības viedoklis par NVO sektoru Latvijā. “Latvijas Fakti” 2011. gada marts, skatīts 2.02.2012, http://www.lisif.lv/files/pics/Atbalstitie_projekti/EEZ_Norv_fin_instr/LATVIJAS-FAKTI-Zinojums_Iv_27.04.2011.pdf, 63.lpp.

²³ Golubeva, M., Powell, S., Kazimzade, E., Nedelcu, A. (2009) *Divided Education, Divided Citizens? A comparative study of the effects of separate schooling on civil enculturation* [tiešsaiste]. Rīga, Sabiedriskās politikas centrs Providus. Pieejams: <http://www2.providus.lv/public/27199.html>.

²⁴ Vidusskolēnu pilsoniskās un lingvistiskās attieksmes, apgūstot mazākumtautību izglītības programma, BISS, 2010, IZM pasūtījums., 7.lpp.

valsts budžeta finansējumu jaunatnes organizācijām, skolās darbojošās skolēnu pašpārvaldes²⁵, studējošo pašpārvaldes²⁶, 39 jauniešu centri, kas izveidoti ar valsts finansiālu atbalstu, kā arī nevalstisko un privāto organizāciju, pašvaldību veidoti; brīvprātīgais darbs, arī Eiropas brīvprātīgais darbs, ko piedāvā JSPA, īstenojot ES neformālās izglītības programmu "Jaunatne" un programmu „Jaunatne darbībā”. Neformālā un interešu izglītība papildina jauniešu formālo izglītību. Fiziskā aktivitāte ir viena no nozīmīgākajiem jauniešu dzīvesveidu raksturojošiem faktoriem. Sporta izglītība tiek īstenota 64 profesionālās ievirzes sporta izglītības iestādēs (sporta skolās). 2010./2011. mācību gadā sporta skolās 26 460 bērni un jaunieši nodarbojas ar 35 dažādiem sporta veidiem, populārākie no tiem – basketbols, vieglatlētika, volejbols, futbols, peldēšana un sporta vingrošana.

Rezumējot augšminēto problēmu kopu, var secināt, ka Latvijas iedzīvotāju grupām, kas nav etniskie latvieši, kam nav pilsonības un kam ir nepietiekami ienākumi un zems izglītības līmenis, ir vāji izteikta piederība valstij un zems pilsoniskās līdzdalības līmenis.²⁷ Tas attiecas arī uz mazākumtautību jauniešiem. Tajā pat laikā attiecībā uz jaunatnes sabiedrisko un politisko līdzdalību IZM īstenojamā Jaunatnes un sporta politikā, neformālās izglītības jomā, ir būtiski resursi, lai situāciju uzlabotu. Augšminēto problēmu atrisināšanai plāns piedāvā ilgtermiņa, inovatīvu un konkrētu rīcību pasākumos 1.1. - 1.15., īpaši akcentējot jaunatnes iesaisti pasākumos.

2. Rīcības virziens. Iekļaujoša, dažādību atbalstoša sociālā vide

Daudzveidīgā nacionālā valstī, turklāt vēl etniski sašķeltā kā Latvija (divas atšķirīgas informācijas telpas, pašpietiekamas etniskās kopienas, etniskais puduris partiju politikā ko atbalsta jau vēsturiski etniski balsojumi), vienojoša nacionālā identitāte iespējama vien kā komplekss veidojums, kas līdzās ekonomiskajiem un politiskajiem faktoriem ietver etnokulturālo daudzveidību²⁸. Latvijas gadījumā tie ir etnisko latviešu, latgaliešu, lībiešu, krievu, poļu, ebreju, vāciešu kultūru elementi, dažādām iedzīvotāju paaudzēm raksturīgas izturēšanās formas un tradīcijas, vērtību priekšstati, globalizācijas procesu ietekmes dzīvesveidā un masu kultūrā. Tas, kā daudzveidība artikulēta politiskā diskursā (Latvijas kā daudzkultūru sabiedrība) un institucionalizēta politikas plānošanas dokumentos un normatīvajā regulējumā, kā arī organizāciju vidē, nosaka sociālo vidi: tā var būt izslēdzošā, mažoritāro grupu konstruēta viedokļa atspulgs, vai arī augstāk minēto daudzveidību iekļaujoša. Plāna ietvaros apzināta reālā daudzveidība, daudzveidību apstiprinošas, iekļaujošas prakses trūkums un pasākumos modelēti iekļaujoši risinājumi.

Darba tirgus un emigrācija. Ekonomiskās izaugsmes laikā no 2002. līdz 2007. gadam darba tirgū diezgan veiksmīgi norisinājās etnisko un lingvistisko minoritāšu integrācijas

²⁵ Izglītības likums.- 30., 31.pants

²⁶ Augstskolu likums.- 53.pants

²⁷ Zepa, B., Šūpule, I. (red.) (2009) „Imigranti Latvijā: Iekļaušanās iespējas un nosacījumi”, Rīga: Baltijas Sociālo Zinātņu institūts, 12.lpp

²⁸ Weinstock, D.(1999) Building Trust in Divided Societies. The Journal of Political Philosophy, V.7, #3, 292.p

veicināšana, un etniskās atšķirības nodarbinātībā un bezdarba rādītājos gandrīz izzuda. Bet etnisko grupu pārstāvība publiskajā sektorā nebija proporcionāla. 2007. gadā 37% no visiem nodarbinātajiem latviešiem strādāja valsts vai pašvaldību iestādēs vai uzņēmumos, kur vismaz 50% daļu pieder valstij. Savukārt, starp nelatviešiem tikai 24% no nodarbinātajiem strādāja publiskajā sektorā.²⁹ Diemžēl ekonomiskās krīzes sākumā 2008. gadā iepriekš pozitīvās tendences etnisko minoritāšu darba tirgus integrācijā kļuva negatīvas. LU profesora Mihaila Hazana apkopotie dati³⁰ piedāvā pēc etniskās un pilsonības pazīmes desegregētus datus, kuri liecina, ka nodarbinātības kritums 2009. gadā skāra par 3,6% vairāk nelatviešu attiecībā pret latviešiem un par 8 % vairāk nelatviešu nepilsoņu attiecībā pret pilsoņiem latviešiem. Prognoze 2012. gadam pēdējo rādītāju palielina vēl par 4%, sasniedzot 12% atšķirību nodarbinātības ziņā. Bezdarba prognoze 2012. gadā nelatviešiem nepilsoņiem sasniedz 32,5%.

Nodarbinātības tendences cieši saistīta ar emigrācijas procesu, kas skāruši tikpat labi latviešu kā nelatviešus, īpaši pilsoņus nelatviešus, kā liecina M. Hazana 2011. gada pētījumi, dinamiku. Lielāka tieksme emigrēt tuvākajā laikā ir nelatviešiem, kuriem ir Latvijas pilsonība, viņu vidū ir 32% potenciālo emigrantu salīdzinājumā ar 25% starp latviešiem³¹. Vidēji 33% mazākumtautību pārstāvju un 29% latviešu plāno aizbraukt tuvākajā laikā vai tālākā perspektīvā.

Diskriminācijas riska grupas. Līdz šim veiktās aptaujas par diskrimināciju darba tirgū liecina, ka romi ir grupa, kurai ir vislielākais atšķirīgas attieksmes risks. Sabiedriskā doma Latvija joprojām pauž aizspriedumainu un negatīvu attieksmi pret romu kopienas, kas pamato diskrimināciju pret romiem darba tirgū un sociālo pakalpojumu jomā. Piemēram, 22% darba devēju ir klaji noliedzoši pret romu darbinieku nodarbināšanu. Šo tendenci spēcina un atbalsta etniskie aizspriedumi un romu tautības akcentēšana noziedzības kontekstos plašsaziņas līdzekļos. Dati par romu izglītību liecina, ka ~ 40% romu iedzīvotāju nav pamatizglītības. "Smadzeņu noplūde" ir skārusi romu kopienu vadītājus - daudzi no viņiem tagad strādā ārzemēs, bērni tiek atstāti pie vecvecākiem, tuklāt joprojām bezdarbs romu kopienā pieaug. Arī politiskās līdzdalības jomā romu kopienā (98% no tiem ir pilsoņi), ir paredzams kritums valsts demonstrētās vienaldzības pret kopienas problēmām dēļ pēc Romu integrācijas programmas beigām 2009. gadā. Ņemot vērā šīs tendencias, visizteiktākās

---

²⁹ M. Golubeva, I. Kažoka, O. Rastrigina. Dažādības vadība publiskajā sektorā: attīstīto valstu pieredze un Latvijas situācijas novērtējums Providus, 2011, 13.lpp.

³⁰ avots: Latvija. Pārskats par tautas attīstību, 2010/2011. Nacionālā identitāte, mobilitāte un rīcībspēja. Galv. red. Brigita Zepa un Evija Kļave. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011, 46.lpp.

³¹ avots: Latvija. Pārskats par tautas attīstību, 2010/2011. Nacionālā identitāte, mobilitāte un rīcībspēja. Galv. red. Brigita Zepa un Evija Kļave. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011, 52.lpp.

problēmas romu tiesību nodrošināšanā ir pašreizējā sociālā un ekonomiskā atstumtība un neiecietības izpausmes un diskriminācija pret romiem³².

Atskaitot sabiedriskās politikas centra *Providus* pētījumos pamatoto imigrantu aizstāvību, Latvijas sabiedrībā trūkst plaši izdiskutēta viedokļa par imigrantiem kā darbaspēka (kvalificēta un mazāk kvalificēta) resursu Latvijas demogrāfiskajā situācijā, un kopumā Latvijas sabiedrības izstumjošā attieksme pret iebraucējiem var kļūt par pamatu konfliktiem. Viņi ir viena no visvairāk aizspriedumu, naida runas un iespējamās vardarbības skārtajām sabiedrības grupām Latvijā, īpaši tie, kas atšķirīgi vizuāli.³³ Migrantu pamattiesību īstenošana Latvijā nav garantēta, piemēram, personas ar termiņuzturēšanās atļaujām nav tiesīgas saņemt ne valsts apmaksātu veselības, ne sociālo aprūpi. Viņi nevar saņemt arī juridisko palīdzību, kā arī bezdarbnieka pabalstu. Otrkārt, tie saskaras ar diskrimināciju – diskrimināciju iestādēs, kurās vēršas, jo informācija daudzviet ir pieejama tikai latviešu valodā, arī iestādēs, kurās viņi varētu saņemt ārstniecības pakalpojumus un mācīties latviešu valodu, kā arī diskrimināciju darba vietās. Treškārt, viņu politiskā līdzdalība ir ierobežota. Visnopietnākais šķērslis migrantiem kļūt par Latvijas pilsoņiem ir prasība atteikties no migrantu izcelsmes valsts pilsonības, proti, Latvija nepieļauj dubultpilsonību. Migranti nevēlas atteikties no savas pilsonības, bet tas ierobežo migrantu politisko līdzdalību, jo tikai Latvijas pilsoņiem ir tiesības piedalīties pašvaldību un parlamenta vēlēšanās. Papildus izaicinājums saistīts ar faktu, ka nav politikas dokumenta, kurā izklāstīta imigrantu integrācijas politika Latvijā, lai gan daudzi pasākumi tiek īstenoti imigrantu integrācijas jomā kopš 2007. gada ar Eiropas Savienības Trešo valstu valstspiederīgo un Bēgļu fonda līdzekļu piesaisti. 2010.gada martā stājās spēkā grozījumi Izglītības likumā, kas paplašina to personu loku, kam ir tiesības uz bezmaksas izglītību, tai skaitā trešo valstu valstspiederīgo bērniem, nešķirojot vecākus pēc viņiem piešķirtās uzturēšanās atļaujas. Tāpat kopš 2007.gada ir pieņemti virkne citu labojumu, piemēram, kopš 2008.gada jūlija ir samazinātas darba devēja izmaksas par imigranta nodarbināšanu (no 533 LVL uz 147 LVL gadā), kamēr Imigrācijas likums kopš 2010.gada jūlija izveido vienas pieturas aģentūru darba devējiem, kas vēlas nodarbināt trešo valstu valstspiederīgos. 2010.gadā Migrantu integrācijas politikas indekss (Migrant Integration Policy Index, MIPEX) norādīja, ka Latvijas likumdošana piedāvā sliktākos nosacījumus imigrantu integrācijai, salīdzinot ES dalībvalstis, Kanādu, Šveici un Norvēģiju.³⁴

Viena no izstumtām sociālām grupām Latvijas sabiedrībā ir personas ar homoseksuālu orientāciju. Centrālā problēma Latvijā ir to “neredzamība” (darbojas *es neprasu un tu neatbilde* (*don't ask, don't tell*) princips) un politiskās intereses trūkums piešķirt šai grupai atzīšanu un tiesības. Tāpēc ir tikai nedaudzas homoseksuālas personas, kas ir atklāti geji vai

³² Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits / Red. Nils Muižnieks; LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūts. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. – 292 lpp. ISBN 978-9984-45-219-7., 188.lpp

³³ Zepa, B., Šūpule, I. (red.) (2009) „Imigranti Latvijā: Iekļaušanās iespējas un nosacījumi”, Rīga: Baltijas Sociālo Zinātņu institūts, 17.lpp.

³⁴ Migrant Integration Policy Index III, British Council and Migration Policy Group, February, 2011.

lesbietes, praktiski nav atklātu transpersonu. Viss homoseksuālu tiesību aktīvisms koncentrējas ap aizstāvības grupu “Mozaīka”, kuras darbs cilvēktiesību aizstāvībā ir augstu vērtējams, bet kura proporcionāli nepārstāv daudzus LGBT strāvojumus un subkultūras. Sabiedriskās domas aptaujas apliecina, ka 52% iedzīvotāju pauž negatīvu attieksmi pret homoseksuālām attiecībām, un tikai 11% atbalsta viendzimuma partnerattiecību likumu. (SKDS, 2010. gada decembris)³⁵.

Iekļaujošas stratēģijas izglītībā. 21.gs. pirmajā desmitgadē attiecībā uz iekļaujošas izglītības tendenci un pasākumu attīstību Latvijā ir gan pozitīvas tendences, gan ilgstoši neatrisinātas problēmas.

Mazākumtautību izglītības ziņā situācija ir komplicēta: laika posmā no 1999. gada līdz 2012. gadam ir zināmi panākumi, mainot no padomju laika mantoto divu paralēlu izglītības apakšsistēmu (krievu un latviešu valodā) situāciju ar bilingvālas izglītības reformas, divplūsmu skolu un citu stratēģiju palīdzību. Tomēr diezgan liela latviešu un minoritāšu skolēnu un skolotāju daļa atbalsta atsevišķu izglītību, skolotāji bieži nespēj tikt galā ar daudzveidīgām klasēm, un daudzas mācību grāmatas joprojām ir etnocentriskas. Vecāku līdzdalība izglītības politikas lēmumu pieņemšanā ir zema. Starptautiskie salīdzinošie pētījumi liecina, ka Latvijas vispārējais izglītības līmenis ir apmierinošs, nav būtisku atšķirību mazākumtautību un latviešu skolēnu sasniegumos, kaut arī pastāv liela atšķirība starp situāciju pilsētās un laukos.³⁶ Attiecībā uz mazākumtautību izglītību IZM ir izvērtējusi 2004./2005.mācību gadā ieviestās izmaiņas vispārējās vidējās izglītības mazākumtautību izglītības programmās, sagatavotas jaunas vai grozītas mazākumtautības izglītības programmas – mazākumtautību pirmsskolas, mazākumtautību pamatizglītības, mazākumtautību vidējās izglītības programmas. LVA sniedz atbalstu skolotājiem bilingvālās izglītības īstenošanā, izmantojot ESF finansējumu. Lai paaugstinātu latviešu valodas zināšanas vecākiem, kā arī veicinātu viņu sadarbību ar izglītības iestādēm, kurās mācās viņu bērni, kopš 2004.gada, atsaucoties sabiedrības pieprasījumam, Latviešu valodas aģentūra organizēja LAT2 kursus mazākumtautību skolēnu vecākiem. Vienlaikus palielināta latviešu valodas kā valsts valodas apguvei lietojamo mācību grāmatu daudzveidība.

Joprojām maz uzmanības izglītības politikas līmenī pievērsts starpkultūru izglītības īstenošanai gan mazākumtautību, gan etniski daudzveidīgās latviešu skolās. 2003. - 2008. gadā ar to nodarbojās Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts, bet kopš tā likvidēšanas 2008. gadā tai ir sporādisks - atsevišķu tālākizglītības kursu - raksturs, ko nodrošina nevalstiskā sektora izglītības pakalpojumus sniedzēji, galvenokārt Izglītības attīstības centrs (IAC) un Izglītības Iniciatīvu centrs (IIC).

---

³⁵ Sabiedrības attieksme pret homoseksualitāti, SKDS, 2010. gada jūlijs.

³⁶ Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits / Red. Nils Muižnieks; LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūts. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. – 292 lpp. ISBN 978-9984-45-219-7., 190.lpp

IZM sadarbojoties ar biedrību Izglītības Iniciatīvu centrs laika posmā no 2008. līdz 2012. gadam sekmēta romu tautības bērnu izglītības līmeņa paaugstināšana un paplašinātas iespējas romu kopienas pārstāvjiem, kuri pārsnieguši obligātās izglītības ieguves vecumu, iesaistīties izglītības procesā. Samazinājies vispārējā izglītībā integrēto čigānu (romu) tautības bērnu skaits: 2006./2007.mācību gadā – 1410, 2010./2011.mācību gadā – 1274. Pēdējo desmit gadu laikā gan politiskajā, gan zinātniskajā diskursā iezīmējas romu integrācijas problēmu veidols, ko var apzīmēt kā ‘apburto loku’ jeb ciklisku neizbēgamību, kad daudzi elementi kopumā likumsakarīgi veido segregētu un marģinalizētu sociālo vidi konkrētai sabiedrības daļai. Praktiski šis apburtais loks izpaužas šādi: izglītības trūkums noved indivīdu un grupu kopumā pie zemas konkurētspējas darba tirgū un bremzē turpmāku sociālo un ekonomisko attīstību; savukārt šī situācija konsekvēnti noved indivīdu pie bezdarba vai nelegāla, īslaicīgā darba, kas pieprasa zemu profesionalitātes pakāpi vai tā vispār nav nepieciešama; savukārt bez noteikta labklājības un ienākumu līmeņa nav iespējas nodrošināt nepieciešamos apstākļus izglītības iegūšanai. Tā rezultātā lielākā kopienas daļa nonāk nabadzībā un sociālajam riskam pakļautas grupas statusā. Arī romu ikdienas dzīvi un kārtību reglamentējošie elementi – kultūras iezīmes, tradicionālās kopienas uzvedības kodekss un attieksme pret pārējo sabiedrības daļu – sašaurina romu pārstāvjiem sociālās iekļaušanās iespēju, īpaši izglītības, izmantošanu³⁷. Romu izglītības problemātika un ar to saistītie jautājumi kardināli atšķiras no citu mazākumtautību grupu risināmajiem jautājumiem izglītībā, jo romu vidējais izglītības līmenis ir vairākas reizes zemāks nekā jebkurai citai Latvijā dzīvojošai mazākumtautībai.

Īpašs atbalsts, pievienojot trūkstošos sociālā atbalsta, izglītības, finansu resursus, ir nepieciešamas sociālās izslēgtības riska grupu bērni un jauniešiem, starp kurām minami: jaunieši invalīdi un jaunieši ar garīga rakstura vai funkcionāliem traucējumiem (tajā skaitā jaunieši ar hroniskām saslimšanām: ar HIV/AIDS, C hepatītu, cukura diabētu); jaunieši no trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm, kā arī jaunieši ar zemiem ienākumiem; jaunieši, kas nav ieguvuši pamatizglītību vai ieguvuši pamatizglītību bez atestāta; jaunieši no lauku apvidiem; jaunieši bāreņi vai bez vecāku gādības palikušie jaunieši; jaunie vecāki, jaunās ģimenes (īpaši viena vecāka ģimenes un daudz bērnu ģimenes); jaunieši bezdarbnieki; policijas redzeslokā nonākušie jaunieši un jaunieši likumpārkāpēji, jaunieši – ieslodzītie un no ieslodzījuma vietām atbrīvotie jaunieši; jaunieši, kuri ir atkarīgi no narkotiskām un psihotropām vielām, kā arī tādi, kuriem ir procesa atkarības (datorspēles, azartspēles); jaunieši, kas cietuši no vardarbības; romu tautības jaunieši³⁸; jaunieši - bezpajumtnieki (tostarp ielu bērni). Sociālā atbalsta funkcijas šīm grupām īsteno LM, NVA, veselības veicināšanas pasākumus - VM, savukārt formālās, neformālās, interešu izglītības un sporta risinājumi ir IZM un VISC ziņā.

Nodrošinot atbalsta sistēmu izglītojamo ar speciālām vajadzībām iekļaušanai vispārējās izglītības iestādēs, 2007.gada 2.aprīlī tika izveidots Valsts speciālās izglītības centrs, lai

³⁷ "Romu tiesības uz izglītību: īstenošanas situācija Latvijā", IIC, 2011, 6.lpp.

³⁸ Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2009. – 2018. gadam, apstiprinātas ar MK 2009.gada 20.aprīļa rīkojumu Nr.246, 9.lpp.

sekmētu izglītojamo spējām, veselības stāvoklim un attīstības līmenim atbilstošas izglītības ieguvī, kā arī koordinētu speciālās izglītības atbalsta sistēmas darbību Latvijā. Tas pastāvēja divus gadus.2009.gadā Valsts speciālās izglītības centrs tika reorganizēts un tā funkcijas pārņēma Valsts izglītības satura centrs.

Izglītojamie ar speciālām vajadzībām Latvijas skolās ir nodrošināti ar atbilstošām mācību programmām, pieejams metodisks atbalsts skolotājiem, kas strādā ar bērniem ar speciālām vajadzībām, kā arī īstenoti tālākizglītības kursi. Lai uzlabotu mācību vidi speciālās izglītības iestādēs, ES struktūrfondu 3.1.3.3.1.apakšaktivitātes “Speciālās izglītības iestāžu infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana” ietvaros apstiprināta kabineta un skolas telpu renovācija 63 (visās) speciālās izglītības iestādēs. Savukārt, pielāgojot vispārējās izglītības iestādes izglītojamajiem ar kustības traucējumiem, ES struktūrfondu 3.1.3.3.2.apakšaktivitātes „Vispārējās izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošana izglītojamajiem ar funkcionāliem traucējumiem” ietvaros notiek skolu telpu pielāgošana 38 vispārējās izglītības iestādēs. Taču joprojām visiem skolotājiem nav pieejama tālākizglītība iekļaujošas izglītības īstenošanai profesionālās pilnveides ietvaros, trūkst skolotāju palīgu un skaidras, elastīgas finansējuma shēmas speciālo mācību vajadzību nodrošināšanai.³⁹

Attiecībā uz imigrantu bērnu izglītību, nodrošinātas izglītības iespējas bēgļu un patvēruma meklētāju statusu ieguvušo un trešo valstu valstspiederīgo bērniem obligātās izglītības ieguves vecumā, noslēdzot līgumus ar Rīgas Pļavnieku ģimnāziju, Zaķumuižas pamatskolu, pirmsskolas izglītības iestādi „Auseklītis”, Rīgas 62.vidusskolu, Rīgas 51.vidusskolu, Rīgas 15.vidusskolu, Rīgas speciālo internātpamatskolu, Rīgas Purvciema amatu skolu par nepilngadīgu patvēruma meklētāju izglītošanu. Lai normatīvi noregulētu izglītības ieguves iespējas nepilngadīgajiem patvēruma meklētājiem, izstrādāti MK 2010.gada 23.februāra noteikumi Nr.174 „Kārtība, kādā nepilngadīgam patvēruma meklētājam nodrošina izglītības ieguves iespējas”.⁴⁰

Skolotāju starpkultūru kompetence. Iekļaujošu stratēģiju īstenošana nozīmē arī tādu skolēnu sagatavošanu, kam raksturīga ir sociāli iekļaujoša orientācija un iecietība attiecībā uz dažādu sabiedrības grupu pārstāvjiem. Līdz ar to ne vien minētās tradicionālās iekļaujošas izglītības mērķa grupas, bet arī ikviens skolēns un skolotājs ir iekļaujošas sociālās vides izglītībā dalībnieks. Kaut arī valsts izglītības standartos un VISC darbā būtiska loma ir daudzveidības izpratnes, cilvēktiesību un tolerances jautājumiem, praksē ne skolēni, ne skolotāji tiklab latviešu, kā mazākumtautību skolās attieksmju mērījumos neuzrāda nozīmīgu tolerances klātbūtni⁴¹. Pētījuma “Skolotāju tolerances barometrs” autori I. Austers, M. Golubeva un I.

³⁹ Biedrības IIC un Dr. paed. Ditas Nīmantas īstenotā iekļaujošas izglītības monitoringa dati, 2011. gads

⁴⁰ 23.02.2010. MK noteikumi Nr.174 „Kārtība, kādā nepilngadīgam patvēruma meklētājam nodrošina izglītības ieguves iespējas”, <http://www.likumi.lv/doc.php?id=205791>

⁴¹ Golubeva, M. (2005) *Dažādības integrācija valsts vispārējās izglītības sistēmā* [tiešsaiste]. Rīga, Sabiedriskās politikas centrs Providus, 31. lpp. Pieejams: <http://www.providus.lv/public/26462.html>; Austers, I., Golubeva, M., Strode, I. (2007) *Skolotāju tolerances barometrs*. Rīga, Providus.;

Strode parāda, ka pastāv noteikta neatbilstība starp skolotāju nostādnēm par tolerances audzināšanas nepieciešamību skolēnos un praksi, kā tas tiek īstenots. No vienas puses, skolotāji atzīst, ka svarīgi ir ieaudzināt iecietību. Taču, no otras puses, skolotāji nereti tolerances izpausmes saprot visai šauri, attiecinot to uz iecietīgu attieksmi pret atsevišķām cilvēku grupām. Pamatā skolotāji tolerances nepieciešamību saista ar citas kultūras cilvēku iebraukšanu Latvijā, kas varētu notikt “kaut kad nākotnē”. Skolotājiem trūkst izpratnes par toleranci kā cieņu pret dažādību, un tā tiek izprasta šauri, nesaskatot to ikdienas situācijās. Skolotājiem raksturīgā paļaušanās tikai uz savu pieredzi ierobežo viņu iespējas sagatavot jauniešus dzīves situācijām, kas, iespējams, ievērojami atšķirsies no skolotāju pašu pieredzētā. Tai pašā laikā skolotāji atzīst, ka nezinātu, kā rīkoties, ja viņu klasē vairāk sāktu mācīties dažādu kultūru bērni. Pētījums arī parāda, ka skolotāji galvenokārt paļaujas uz savu autoritāti, bet mazāk – uz sadarbību ar skolēniem un savstarpēju cieņu.⁴²

Problēmas. Balstoties situācijas aprakstā, identificējama virkne problēmu, kas būtiski apdraud vai kavē saliedētību. Pirmkārt, sabiedrībā neatkarīgi no etniskās piederības, dzimuma, vecuma, profesijas vai izglītības pastāv augsts neiecietības līmenis un diskriminējoša tieksme pret atsevišķām mazākuma grupām - īpaši vizuāli atšķirīgiem imigrantiem un romiem (rasisms) un seksuālo minoritāšu pārstāvjiem (homofobija). Otrkārt, valstī trūkst imigrācijas politikas, kas būtu gan valstiska (vērsta un ekonomikas attīstības vajadzībām), gan iekļaujoša (kultūrsensitīvs atbalsts imigrantiem). Treškārt, lieli emigrācijas apjomi 21. gs. sākumā, arī iepriekšējie emigrācijas procesi, radījuši apjomīgu Latvijas diasporu Eiropā un ārpus tās, kuras saikne ar Latviju ik gadu pavājinās, un valstij nav izdevīgi zaudēt tās pilsoņus. Nav izstrādāti arī risinājumi šo izaicinājumu pārvarēšanai. Ceturtkārt, dažādības vadības kā politiskas un organizāciju stratēģijas trūkums reālas kultūru daudzveidības apstākļos Latvijas valstī; joprojām izteikts starpkultūru kompetences trūkums valsts, privātā un nevalstiskā sektora darbiniekiem, kas rezultējas aizspriedumainā un neiecietīgā attieksmē pret no vairākuma atšķirīgu kultūras piederību personām, arī to diskriminēšanā darba un izglītības situācijās⁴³. Piekkārt, Latvijā joprojām trūkst vienotas, bet satura un „balsu”, viedokļu un kultūru pārstāvniecības ziņā daudzveidīgas informatīvās telpas, kas spētu piedāvāt visam daudzveidīgajam iedzīvotāju kopumam aktuālu dienaskārtību.

Risinājumi. Plānā detalizēto pasākumu nepieciešamību pamato ne vien problēmu esamība, bet arī labās prakses apzināšanās ES un Latvijas politiku plānošanā un īstenošanā. Tie ir starpkultūru dialogs, dažādības vadība, nediskriminācija, starpkultūru izglītība, atbalsta pasākumu sistēma iekļaujošai izglītībai. Panākt starpgrupu uzticēšanos ir iespējams, iesaistoties dialogā uz līdztiesības/paritātes pamatiem. Tas nozīmē, ka eksistē dialoga piedāvājums, proaktivitāte, bet ne strikti formulēta dialoga dienaskārtība no vairākuma grupas puses. No vairākuma grupu un to pārstāvju puses tas prasa mazākuma pārstāvju iesaisti kopīgās darbības plānošanā, ieskaitot mērķu formulēšanu. Atšķirības starp dialoga

⁴² Austers, I., Golubeva, M., Strode, I. (2007) *Skolotāju tolerances barometrs*. Rīga, Providus., 43.lpp.;

⁴³ Zepa, B., Šūpule, I. (red.) (2009) „Imigranti Latvijā: Iekļaušanās iespējas un nosacījumi”, Rīga: Baltijas Sociālo Zinātņu institūts, 23.lpp

partneriem netiek uzsvērtas, bet ir ņemtas vērā. Latvijas iedzīvotāji vēsturiski izveidojušās kultūru mijiedarbība rezultātā ir bikulturāli - to demonstrē gan pašdefinējumi - daudzveidīgās un mainīgās identitātes, vairāku valodu prasme, veiksmīga komunikācija pāri etnisko kultūru robežām, izmantojot dažādas valoda⁴⁴. Dialoga norisi pamato cieņas un līdztiesības vērtības.

Pastāv arvien lielāka vienprātība, ka, lai samazinātu varas un resursu asimetriju, integrācijā svarīga ir nediskriminācija. Nediskriminācija var ne tikai veicināt demokrātisko līdzdalību, bet arī novērst labvēlīgas saskarsmes un sadarbības mākslīgos šķēršļus, kas rodas, kad indivīdi, grupas vai institūcijas netaisni atšķirīgi izturas pret cilvēkiem, ņemot vērā to rases, ādas krāsas, nacionālās vai etniskās izcelsmes, valodas, reliģisko un cita veida piederību. Tā nozīmē indivīdu tiesību un iespēju diskriminācijas un ierobežojumu nenovēršanu ne tikai tiesību aktos, bet šādu principu ievērošanu arī visās dzīves jomās.⁴⁵

Saskaņā ar Latvijas ilgspējīgas attīstības stratēģiju „Latvija 2030”, “dažādības vadība ir rīcībpolitikas pieeja sabiedrības dažādībai, kas palīdz īstenot praksē vienlīdzīgas pieejas principu attiecībā uz dažādām sabiedrības grupām, tanī pašā laikā respektējot atšķirības starp tām. Neņemot vērā dažādu sabiedrības grupu specifiku, var izveidoties praktiski šķēršļi kādas grupas pieejai publiskajiem pakalpojumiem (piemēram, izglītībai) vai līdzdalībai publiskajā pārvaldē.” Pašlaik dažādības vadības politika valsts līmenī vai publiskās pārvaldes nozaru un iestāžu līmenī vēl nav izstrādāta. Tas nozīmē, ka valsts un pašvaldību institūcijām nav vadlīniju, kā labāk strādāt ar atšķirīgām klientu grupām, kā arī to personāla piesaistes un vadības politika nav vērsta uz dažādu sabiedrības grupu pārstāvju piesaistīšanu darbam publiskajā pārvaldē. Dažādības vadības politika paredz īpašus pasākumus, tai skaitā: (1) dažādības situācijas noskaidrošanu (piemēram, vācot statistisku par dažādu vecumu, dzimumu un etnisko grupu pārstāvjiem, kas strādā valsts pārvaldē); (2) šķēršļu identificēšanu, kas traucē mazāk pārstāvētām vai aizsargātām grupām saņemt kvalitatīvus publiskos pakalpojumus (izglītību, sociālo palīdzību, citus), un šo šķēršļu mazināšanu; (3) jaunu procedūru ieviešanu, lai padarītu darba vidi (tai skaitā publiskajā pārvaldē) atvērtāku mazāk pārstāvētām grupām (piemēram, cilvēkiem ar kustību traucējumiem, minoritātēm). Vairāku Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (turpmāk –OECD) valstu dažādības vadības politikas dokumenti norāda, ka dažādības vadība publiskajā pārvaldē veicina inovācijas (jo tiek uzskatīts, ka daudzveidīgs publiskās pārvaldes darbinieku sastāvs vieglāk atrod jaunus risinājumus), uzlabo sabiedrībai sniegto pakalpojumu kvalitāti (jo daudzveidīga publiskā pārvalde labāk saprot dažādu sabiedrības grupu vajadzības) un palielina sabiedrības uzticēšanos valsts institūcijām. (OECD, 2009). Viens no iemesliem, kāpēc aktualizējas jautājumi par dažādības vadības nepieciešamību gan publiskajā, gan privātajā sektorā, ir apzināšanās, ka demogrāfisko izmaiņu dēļ pastāv nepieciešamība iesaistīt darbaspēkā pēc iespējas vairāk arī to grupu pārstāvjus, kas agrāk

⁴⁴ Latvija. Pārskats par tautas attīstību, 2010/2011. Nacionālā identitāte, mobilitāte un rīcībspēja. Galv. red. Brigita Zepa un Evija Kļave. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011, 22.lpp

⁴⁵ Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits / Red. Nils Muižnieks; LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūts. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. – 292 lpp. ISBN 978-9984-45-219-7., 17.lpp

nebija proporcionāli pārstāvētas darbaspēkā vai arī visos tautsaimniecības sektoros (piemēram, valsts uzņēmumos un pašvaldību iestādēs).⁴⁶

Augšminēto problēmu risināšanai nepieciešama arī dažādības integrācija Latvijas izglītības sistēmā. Šādas stratēģijas pamatā jābūt zināmai vienprātībai starp izglītības sabiedrības mērķa grupām (vecāki, skolotāji, skolēni, skolas administrācija, vietējās izglītības pārvaldes, valdības un politikas veidotāji), un tā jāpieņem pēc plašām konsultācijām ar visām iesaistītajām pusēm.⁴⁷ Jau 1999. -2002. gadā līdzās bilingvālās izglītības ieviešanai skolām piedāvātie starpkultūru izglītības modeļi⁴⁸ var kalpot par pamatu tālākai to pilnveidei, jau plašākā mērogā, aptverot visus izglītības sistēmas līmeņus. Starpkultūru izglītības un iekļaujošas izglītības modeļu ietveršana skolotāju izglītībā un tālākizglītībā ir veids, kā nodrošināt, lai skolotāji apzinātos ierosmes un nepieciešamību veidot skolā iekļaujošu vidi. Piemēram, ņemot vērā skolotāju palīgu - romu darbības pozitīvos rezultātus⁴⁹, nepieciešams arī turpmāk attīstīt šo pieeju, paredzot šo skolotāju palīgu - romu tālāko profesionālo izglītību.

Aprakstīto problēmu un to iespējamo risinājuma stratēģiju detalizējums atspoguļots plāna pasākumos 2.1. - 2.16.

3. Rīcības virziens. Latviešu valodas kā saziņas līdzekļa pieejamība, apguves formu dažādība

Valsts valodas autoritāte un augsts tās prasmju līmenis ir būtisks priekšnosacījums valsts iedzīvotāju ekonomiskajai un sociālajai labklājībai, kā arī sabiedrības saliedētībai un valsts stabilitātei. Cik sekmīgi Latvijā sabiedrības integrācija norit uz valsts valodas pamata, ir atkarīgs ne tikai no iedzīvotāju, kuriem latviešu valoda nav dzimtā, spējas, vajadzības un motivācijas lietot latviešu valodu, bet arī no latviešu valodas lietošanas vides. Savukārt vairāku valodu prasme ir faktors, kas rada labvēlīgu vidi ne tikai starpetnisku kontaktu veidošanā, bet atspoguļo mūsdienīgas izglītības rezultātu un sekmē personas personisku un profesionālu izaugsmi.

Valstī īstenotās integrācijas, valodas politiku un ekonomisku faktoru ietekmes rezultātā latviešu valodas zināšanas krievvalodīgo vidū kopš neatkarības atjaunošanas ir būtiski uzlabojušās: 1989. gadā tikai 23% minoritāšu pārstāvju prata latviešu valodu, 2000. gadā – 53%, 2009. gadā – apmēram 92%. Tas īpaši raksturo gados jaunus Latvijas iedzīvotājus, kam latviešu valoda nav dzimtā: te būtisks faktors ir 1999. gadā uzsāktā bilingvālās izglītības reforma. Ikgadējais pētījums „Valoda”, citi sociolingvistiskie pētījumi, kā arī VISC

---

⁴⁶ M. Golubeva, I. Kažoka, O. Rastrigina. Dažādības vadība publiskajā sektorā: attīstīto valstu pieredze un Latvijas situācijas novērtējums Providus, 2011, 34.lpp.

⁴⁷ Golubeva, M. (2005) *Dažādības integrācija valsts vispārējās izglītības sistēmā* [tiešsaiste]. Rīga, Sabiedriskās politikas centrs Providus, 31. lpp. Pieejams: <http://www.providus.lv/public/26462.html>;37.lpp.

⁴⁸ Sorosa fonda - Latvija projekts „Atvērtā skola” pieredze, 1999.-2003. gads.

⁴⁹ Romu tiesības uz izglītību: īstenošanas situācija Latvijā”, IIC, 2011, 24.lpp.

pārbaudes darbu rezultāti kopumā liecina par latviešu valodas prasmju uzlabošanos pusaudžu un jauniešu vidū. Viens no bilingvālās izglītības ieviešanas mērķiem bija veicināt minoritāšu jauniešu iekļaušanos darba tirgū un arī iespēju studēt Latvijas augstskolās, kur studiju valoda valsts finansētajās programmās kopš 1992. gada ir latviešu valoda. Bilingvālās izglītības kvalitātes pilnveide, izmantojot LVA cilvēkresursus turpinās. Ieviešot ESF projektus, 2011./2012. mācību gadā plānots turpināt sniegt atbalstu mazākumtautību bilingvālo mācību skolotājiem, LAT1 (dzimtā valoda), LAT2 (otrā valoda) skolotājiem, kā arī tiks nodrošināta multiplikatoru tālākizglītība.

Latvijā tika veikti pētījumi par bilingvālās izglītības ieviešanas procesu, taču līdz šim nav veikti pētījumi par tās ietekmi uz mācību rezultātu, kas ļautu novērtēt šo politiku izvirzīto mērķu sasniegšanas aspektā. Tādēļ plāna pasākumos iekļauta šāda pētījuma īstenošana. Tikmēr starptautiskie salīdzinošie pētījumi kopš 2003. gada uzrāda statistiski nenozīmīgas atšķirības latviešu un mazākumtautību skolu skolēnu akadēmiskajos sasniegumos.⁵⁰

Pozitīvi mainījusies ne vien latviešu valodas prasme, bet arī mazākumtautību iedzīvotāju attieksme pret to. Baltijas sociālo zinātņu institūta 2010. gadā veiktās aptaujas dati liecina, ka tādas nacionālās vērtības kā latviešu valodas prasmes un nacionālā karoga krāsas augstu vērtē visi sabiedrības locekļi neatkarīgi no tautības.⁵¹ Latvijā dzīvojošo minoritāšu jauniešiem ir aktīvi kontakti ar latviešu izcelsmes jauniešiem, jo viņi ir bilingvāli un tas paver vairāk iespēju komunikācijai un integrācijai Latvijas sabiedrībā. Baltijas sociālo zinātņu institūta 2010. gadā veiktā vidusskolēnu attieksmju un valodu zināšanu pētījums liecina, ka skolēnu vidū ir paaugstinājusies integratīvā motivācija apgūt latviešu valodu. Saskaņā ar K.Beikera izstrādāto otrās valodas apguves motivācijas teoriju (Baker, 1992) otrās valodas apgūvē dominē divas motivāciju grupas: 1) integratīvā motivācija, kad indivīdiem ir vēlme veidot ciešas attiecības ar otras lingvistiskās grupas locekļiem, tā ir vērsta uz komunikāciju, kopīgas kolektīvās identitātes veidošanos; 2) instrumentālā motivācija, kad valodas apgūvē noteicošie ir utilitāri mērķi - atrast darbu, iegūt izglītību, iegūt pilsonību⁵²utt. Aptaujas rezultāti atklāj, ka, lai gan joprojām skolēnu vidū dominējošā ir instrumentālā latviešu valodas apguves motivācija (latviešu valoda jāzina, lai atrastu darbu - 58%, lai iegūtu izglītību - 63%, lai kārtotu ikdienas darījumus - 32%), ir būtiski palielinājies to skolēnu skaits, kas uzskata, ka latviešu valoda ir jāzina, lai saprastu, ko saka citi cilvēki, kas nerunā krieviski (46%), un lai kontaktētos un draudzētos ar latviešiem (25%).⁵³ Aptaujas rezultāti demonstrē arī negatīvu

---

⁵⁰ Geske, Grīnfelds, Kangro, Kiseļova (2007) *Kompetence dabaszinātnēs, matemātikā un lasīšanā – ieguldījums nākotnei.*, 127.lpp.

⁵¹ Latvija. Pārskats par tautas attīstību, 2010/2011. Nacionālā identitāte, mobilitāte un rīcībspēja. Galv. red. Brigita Zepa un Evija Kļave. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011, 18.lpp

⁵² Baker, C. (1992) *Attitudes and Language*. Clevedon: Multilingual Matters Lmt, Clevedon, UK6

⁵³ Avots: Vidusskolēnu pilsoniskās un lingvistiskās attieksmes, apgūstot mazākumtautību izglītības programma, BISS, 2010, 87.lpp.,

tendenci - profesionālās izglītības mācību iestāžu mazākumtautību audzēkņu salīdzinoši vājākas latviešu valodas zināšanas nekā viņu vienaudžiem vidusskolās.

Mazākumtautību izglītības jautājumi joprojām ir aktuāli mediju un politikas veidotāju diskursos. Publiskajā telpā nereti notiek diskusijas par vispārējās un profesionālās izglītības kvalitāti, izglītības satura reformas ieguvumiem, bilingvālās izglītības rezultātiem. Īpaši skolēnu vecāku vidū, joprojām ir aktuāli jautājumi sakarā ar pāreju uz mācībām latviešu valodā vidējā izglītības posmā. Sabiedrībā, kā rāda sociolingvistiskie pētījumi, vērojamas problēmas valsts valodas lietojumā, un tādējādi nepieciešami uzlabojumi valsts valodas apguvē. LVA veiktā analīze liecina, ka nav pietiekami nodrošināta pēctecība pamatizglītības/vidējās izglītības (pēc 9.klases) valsts valodas (LAT2) standartos, programmās, pieejās un metodikā: pamatskolā mazākumtautību izglītībā ir viens priekšmets – latviešu valoda un literatūra, bet vidusskolā – 2 mācību priekšmeti – latviešu valoda, kā arī literatūra (tāpat kā skolās ar latviešu mācībvalodu); pamatizglītībā ir atšķirīgi standarti, programmas gan mazākumtautību izglītībā, gan skolās ar latviešu mācībvalodu. Mazākumtautību skolēnu latviešu valodas prasmes ir strauji uzlabojušās, tāpēc standarti, mācību programmas ir daļēji novecojušas. Vidusskolā nav mūsdienīgu un standarta projektam atbilstošu LAT2 mācību līdzekļu.

Pašlaik nav pietiekami daudz metodisku līdzekļu, kas nodrošinātu kvalitatīvu mācību satura un valodas integrētu apguvi bilingvālajā izglītībā. Nepieciešams arī regulārs darbs ar skolotājiem, kas strādā bilingvāli, lai pilnveidotu viņu profesionālo sniegumu. Daudzi mazākumtautību skolēni mācās skolās ar latviešu mācībvalodu, šī lingvāli neviendabīgā vide ir arī profesionālajā izglītībā, tāpēc ir nepieciešams metodiskais atbalsts latviešu valodas skolotājam un diferencēti mācību materiāli, lai nodrošinātu vienādas iespējas izglītības ieguvē un sekmētu mācību procesa individualizāciju un diferenciaciju atbilstoši skolēnu spējām, interesēm un vajadzībām. Tāpat latviešu valodas apguvē nepietiekami tiek izmantotas IT, kas sekmētu interesi par valsts valodu un motivāciju mācīties to.⁵⁴

No valsts valodas un integrācijas politikas viedokļa būtiskas mērķa grupas, kuru latviešu valodas zināšanas vai nu jāuztur vai jāuzlabo, lai nodrošinātu to sociālo labklājību - drošības un piederības sajūtu, saikni ar valsti, ir nepilsoņi, Latvijas valstspiederīgie diasporā un viņu bērni, kā arī trešo balstu valstspiederīgie, kuri Latvijā ieradušies darba, mācību vai ģimenes apvienošanas nolūkos. Pēc Pilsonības un Migrācijas lietu pārvaldes datiem uz 2011.gada 1.jūliju Latvijā dzīvoja 319 267 nepilsoņi, 42 0544 personas ar pastāvīgo uzturēšanās atļauju, 13 557 ar termiņuzturēšanās atļaujām. Publiskā telpā (plašsaziņas līdzekļos, diskusijās) izskan viedokļi, ka nepietiekamā valsts valodas prasme daudziem no viņiem rada grūtības iekļauties Latvijas darba tirgū, kā arī veicina nepilsoņu ar vājām latviešu valodas zināšanām ekonomisko emigrāciju. PMLP 2010. gadā pasūtītais pētījums liecina, ka, lai arī vairums nepilsoņu vēlētos iegūt Latvijas pilsonību, lielākais šķērslis tam ir viņu sliktās latviešu valodas zināšanas. 45% aptaujāto nepilsoņu un vēl 5% pilsonības pretendentu savas latviešu

---

⁵⁴ LVA sniegtā informācija, 3.02.2012.

valodas zināšanas novērtējuši kā nepietiekamas, lai pārvarētu naturalizācijas barjeru. To apliecina arī līdzšinējā PMLP pieredze, jo latviešu valodas pārbaudījumi naturalizācijas procesā sagādā grūtības 44% pilsonības pretendentu, kuri nespēj nokārtot eksāmenu.⁵⁵

Darbspēka aizplūšana no Latvijas apdraud tautsaimniecības attīstību un rezultātā atstāj negatīvu iespaidu uz Latvijas iedzīvotāju dzīves līmeni, kas ir pamats neapmierinātībai. Lai sekmētu aizbraucēju un viņu ģimeņu atgriešanos Latvijā, svarīgi ir saglabāt jaunās paaudzes latviešu valodas prasmi un nodrošināt situāciju, lai izglītība varētu tikt turpināta Latvijā. Tā kā samazinās reāls atbalsts diasporas skolām (beigusies Diasporas atbalsta programma), tas rada pesimismu, vilšanās izjūtas Latvijas emigrantu vidū un nesekmē viņu atgriešanos dzimtenē. Latviešu valodas kā svešvalodas apguves kvalitāte un pieejamība diasporā un ārvalstu augstskolās ir cieši saistīta ar latviešu valodas kā Eiropas Savienības valodas pilnvērtīgu funkcionēšanu un prestižu. Ir svarīgi, kādi mācību un metodiskie līdzekļi izveidoti un pieejami e- vidē. Pie tam diasporas mērķauditorija ir ļoti plaša un daudzveidīga valodas prasmes līmeņu un apguves mērķu ziņā. Sakarā ar valsts budžeta samazinājumu LVA atbalsts diasporai 2010.gadā samazināts gandrīz par 70% (salīdzinot ar 2008.g), tai skaitā par 20% samazināts atalgojums skolotājiem, kuri strādā diasporā, kā arī samazināts atbalstīto svētdienas skolu skaits (2 vietas, salīdzinot 2009.gada 1.pusgadā -5 vietas), nav finansējuma diasporas pedagogu tālākizglītības kursu organizēšanai.⁵⁶

Joprojām ir nepietiekami nodrošināta valsts valodas apguves pieejamība imigrantiem, kas kavē viņu sociālo iekļaušanos.⁵⁷ Nepieciešama sistēma latviešu valodas apguvei trešo valstu valstspiederīgajiem un bēgļiem, kā arī viņu un viņu ģimeņu iekļaušanai Latvijas sabiedrībā. Pašlaik elektroniskie resursi bēgļiem un trešo valstu valstspiederīgajiem, tai skaitā skolotājiem un pusaudžiem, tiek gatavoti, izmantojot ES fondu līdzekļus.

Resursi minēto problēmjauditājumu risināšanai daļēji ir LVA, daļēji veidojami no jauna, un tam nepieciešami ieguldījumi. Pieaugušo latviešu valodas apguves un pilnveides kontekstā valsts resursi tiek atvēlēti bezdarbniekiem (NVA kopā ar VISC Valsts valodas prasmes pārbaudes nodaļu organizē bezmaksas kursus un valsts valodas prasmes pārbaudi), taču nav līdzekļu, lai pilnvērtīgi nodrošinātu valsts valodas (latviešu valodas kā otrās un kā svešvalodas) apguves atbalsta sistēmu: mūsdienīgus mācību materiālus, to pieejamību e-vidē, pieaugušo valodas skolotāju izglītošanu. LVA ir radījusi mācību līdzekļus un mācību filmas pieaugušajiem, kā arī metodiskos materiālus darbam ar pieaugušajiem, kas pieejami vietnē www.valoda.lv. Pašlaik par valsts budžeta līdzekļiem ir izveidots un www.valoda.lv ievietots e – kurss latviešu valodas kā svešvalodas apguvei ar krievu un angļu starpniekvalodu A1 valodas prasmes līmenim. 2011.gadā elektroniskie resursi latviešu valodas kā otrās un kā

---

⁵⁵PMLP, Nepilsoņu viedoklis par Latvijas pilsonības iegūšanu, skat. 31.01.2012; http://www.pmlp.gov.lv/lv/par_pmlp/publikacijas/petijumi.html

⁵⁶ LVA sniegtā informācija, 3.02.2012.

⁵⁷ Dace Akule . Ierobežojumi kvalitatīvai imigrantu politiskai līdzdalībai Latvijā, Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, 2010., 3.lpp.

svešvalodas apguvei tiks pilnveidoti, LVA mājas lapā ievietojot e- kursu A2 valodas prasmes līmeņa apguvei. LVA ir uzkrājusi vērā ņemamu pieredzi, kopā ar a/s „Datorzinību centrs” kā sadarbības partneris izveidojot Bēgļu fonda finansētu e- kursu A1,A2 valodas prasmes līmenim bēgļiem un patvēruma meklētājiem (projektā Bēgļu un patvēruma meklētāju interaktīvā elektroniskā latviešu valodas apguves mācību kursa izstrāde izglītības pieejamības veicināšanai) un elektronisko mācību kursu, kas trešo valstu valstspiederīgajiem ļauj apgūt latviešu valodu (prasmes līmenis A1 un A2) un iegūt zināšanas par Latvijas valsti, vēsturi, ģeogrāfiju un sabiedrisko dzīvi (projektā Latviešu valodas apguves e-mācību kursa izveide trešo valstu valstspiederīgajiem izglītības un darba tirgus pieejamības veicināšanai). Šo e- kursu finansētāji paredz, ka mācību materiālus izmantos tiešā mērķauditorija, tāpēc to pieejamība ir ierobežota.

Pēc Eiropas Kopīgo pamatnostādņu valodas apguvei iztulkošanas (2006) un Eiropas Valodu portfeļa pieaugušajiem izstrādes (2006) Latvijā ir nepieciešams sistēmiski pilnveidot un attīstīt mācību un metodiskos materiālus atbilstoši ES nostādnēm un nodrošināt latviešu valodas apguves pieejamību pieaugušajiem, tai skaitā imigrantiem, lai notiktu viņu pilnvērtīga integrācija Latvijas darba tirgū. Latviešu valodas aģentūra sagatavo latviešu valodas kursu vadītājus un pieaugušo skolotāju tālākizglītotājus, taču to darbam aktuālajā situācijā nav finansējuma.⁵⁸

Lai atrisinātu augšminētās problēmas, plāna pasākumos 2012. -2014.gadā nepieciešams īstenot elastīgu pieeju latviešu valodas apguvē, paplašinot latviešu valodā runājošo skaitu gan Latvijā, gan ārvalstīs dzīvojošo Latvijas valstspiederīgo, īpaši bērnu vidū. Tas nozīmē gan dažādu sākotnējo latviešu valodas zināšanu līmeņiem atbilstošu, arī individuālu programmu piedāvājumu, gan plašāku tiešsaistes resursu izmantošanu, gan mācību darba vietā piedāvājumu. Izmantojot Latviešu valodas aģentūras (LVA) iestrādes un resursus, kombinēt kultūradaptāciju un latviešu valodas apguvi trešo valstu valsts piederīgajiem un viņu bērniem, kuri dzīvo, mācās un strādā Latvijā, pilnveidot integrētu latviešu valodas un citu mācību priekšmetu pasniegšanas metodiku mazākumtautību skolās; Latvijas nepilsoņiem piedāvājot latviešu valodas apguvi kombinācijā ar naturalizēšanos motivējošiem pasākumiem. Svarīgs darba virziens ir latviešu valodas popularizēšana, izmantojot informatīvas kampaņas drukātajos un elektroniskajos medijos. Konkrēti risinājumi atspoguļoti pasākumos 3.1. - 3.10., 4.5., 5.4., 5.5., 5.9.

Plāna 4. un 5. rīcības virzieni saistās ar pētniecības un sabiedrisko attiecību atbalstu augšminētajiem un arī nākošajam - 6. - reģionālas nozīmes rīcības virzienam, kas demonstrē pieeju vietējo identitāšu nozīmei un izglītības, informēšanas, nodarbinātības un kopienu attīstības kopveselumam sabiedrības saliedētības veicināšanā.

6. Rīcības virziens. Savdabīga un saliedēta Latgale

---

⁵⁸ LVA sniegtā informācija, 3.02.2012.

Latgales sociāldemogrāfisko savpatnību Latvijas kontekstā labi raksturo Latgales plānošanas reģiona un SIA grupa 93 piedāvātais modelis, kas atspoguļo gan reģiona iedzīvotāju problēmas, gan iespējas.⁵⁹

Ja visā Latvijā 2010.gada sākumā dzīvotu 663 cilvēki un attiecīgi Latgalē dzīvotu 100 cilvēku, tad:

- 53 no viņiem būtu sievietes, 47 - vīrieši;
- 59 dzīvotu pilsētās (un to tiem 31 Daugavpilī, 10 Rēzeknē, pa 3 Krāslavā, Ludzā, Līvānos, pa 2 Balvos un Preiļos, pa vienam – Ilūkstē, Dagdā, Kārsavā, Viļānos), 41 dzīvotu ciemos un laukos;
- 13 būtu bērni, 21 būtu pensijas vecumā;
- 43 būtu nodarbinātie, 11 būtu bezdarbnieki;
- 20 būtu darbspējas vecumā, bet nestrādātu;
- 44 būtu latvieši, 39 - krievi, 5 – baltkrievi, 7 – poļi un 1 – ukraiņis

Latgales reģiona novietojumu raksturo ES Austrumu robeža un blakus esošie Krievijas Pleskavas apgabala un Baltkrievijas Vitebskas apgabala reģioni. Ērti ES nozīmes autoceļu un dzelzceļa savienojumi Latgales lielākās pilsētas Daugavpili un Rēzekni savieno ar Rīgu, Pleskavu, Viļņu, Pēterburgu, Varšavu, Vitebsku, Maskavu, kā arī iekšēji reģionā - savā starpā. Latgales reģionā 2010.gadā dzīvoja 337 783 iedzīvotāji⁶⁰. Iedzīvotāju skaits pēdējo piecu gadu laikā reģionā samazinājies par 24,6 tūkstošiem jeb 7%. Migrācijas rezultātā no Latgales uz ārzemēm kopš 2009. gada ik gadu izbrauc apmēram 7 tūkst. iedzīvotāju, savukārt uz citiem Latvijas reģioniem - apmēram 6 tūkst. iedzīvotāju.

Negatīvas izmaiņas skārušas iedzīvotāju vecumstruktūru. Sakarā ar ārējo un iekšējo migrāciju būtiski samazinājies jauniešu skaits, ar katru gadu palielinās pensijas vecumu sasniegušo personu skaits. Pēc dažādiem novecošanās rādītājiem Latgale ir viens no visvairāk novecojošajiem reģioniem Eiropā. Latvijas iedzīvotāju vidējais vecums 2009.gada sākumā bija 40,7 gadi. Latgale ir vairāk apdzīvota tās dienvidu daļā – te atrodas otrā lielākā Latvijas pilsēta Daugavpils. Lauku un pilsētu iedzīvotāju proporcija ir 41% : 59%: Latgales reģionā nav izteikta urbanizācija⁶¹. Latgalē atrodas divi nacionālās nozīmes centri: republikas pilsētas Daugavpils (103 tūkst. iedzīvotāju) un Rēzekne (35 tūkst.) un pieci reģiona nozīmes centri – Krāslava (10160), Ludza (9575), Līvāni (8934), Balvi (7906 iedz.), Preiļi (7818). Šīs septiņas reģiona pilsētas veido galveno attīstības centru tīklu (kopā iedzīvotāju skaits – 182 tūkst. jeb 54%). Latgales reģions starp citiem Latvijas reģioniem izceļas ar krieviski runājošo iedzīvotāju augstu īpatsvaru – 44% ir latviešu, 39% - krievu, 17% poļu, baltkrievu, ukraiņu, lietuviešu un citu tautību pārstāvju. Nodarbinātības līmenis Latgalē ir 57,1% (Latvijā – 57,5%). Darba meklētāji – 12,2%. 2011. gada septembra beigās reģistrēto bezdarbnieku skaits bija pieaudzis līdz 37,2 tūkst. cilvēku un tas sastādīja 20% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem.⁶² 27% no visiem bezdarbniekiem ir ilgstoši bezdarbnieki (ilgāk par gadu), 13% bija vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem.

Latgales iedzīvotāju izglītības līmeni atspoguļo šāda proporcija: 1/10 no reģiona iedzīvotājiem ir augstākā izglītība, 1/5 – vispārējā vidējā izglītība un 1/3 – vidējā profesionālā

⁵⁹ Latgales programma 2010 - 2017, 4.lpp. skat. 09.02.2012. <http://www.latgale.lv/lv/padome/planosana>

⁶⁰ Pēc CSP datiem. Jāņem vērā, ka apmēram 40 tūkstoši reģiona iedzīvotājus strādā citos Latvijas novados.

⁶¹ Latgales programma 2010 - 2017, 8.lpp. skat. 09.02.2012. <http://www.latgale.lv/lv/padome/planosana>

⁶² Pēc CSP datiem.

izglītība. Izglītības iestādes atbilstoši iedzīvotāju skaitam ir koncentrētas Daugavpilī: gandrīz trešā daļa reģiona vispārizglītojošo skolu skolēnu mācās Daugavpilī; te atrodas Daugavpils Universitāte un citu Latvijas augstskolu filiāles.

Daugavpils Universitāte ir otra lielākā klasiska tipa valsts universitāte Latvijā, turpina attīstīties par svarīgu zinātniski pētniecisku centru valsts Dienvidaustrumu daļā. Daugavpils Universitāte piedāvā studijas 5 fakultātēs: Dabaszinātņu un matemātikas, Humanitārā, Izglītības un vadības, Mūzikas un mākslas un Sociālo zinātņu fakultātē.

Rēzeknes Augstskola ir valsts dibināta Latvijas Republikas augstākās izglītības un zinātnes institūcija, kura īsteno studiju programmas, kā arī nodarbojas ar zinātni, pētniecību un māksliniecisko jaunradi. Rēzeknes Augstskolā ir četras fakultātes: Pedagoģijas, Humanitāro un juridisko zinātņu, Inženieru un Ekonomikas fakultātes.⁶³

Salīdzinājumā ar citiem Latvijas reģioniem, Latgalē vērojama lielāka aktivitāte mūžizglītības jomā. 2009. gadā Latgalē procentuāli visvairāk - 16% pieaugušo (izņemot Rīgu) bija iesaistīti formālās izglītības ieguves pasākumos. Četras reģiona augstākās izglītības iestādes un 13 augstskolu Latgales filiāles; 132 vispārizglītojošās skolas (bērnu skaits 2009./2010.māc.gadā –35 930), t.sk. 47 vidusskolas. 2010./2011.māc.gadā Latgalē darbojās 17 krievu, 1 poļu un 24 divplūsmu (latviešu un krievu) skolas; 15 profesionālās izglītības iestādes un viena koledža, kuras īsteno sākotnējās profesionālās izglītības programmas (profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu īpatsvars Latgalē atbilstošajā vecumgrupā attiecīgi ir 45%, kas ir augstāks nekā Latvijā kopumā; pēc Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādņu 2010 - 2015. īstenošanas Latgales reģionā paredzēts izveidot 3 profesionālās izglītības kompetences centrus, 3 profesionālās izglītības iestādes ar specializāciju (t.sk., Malnavas koledža), Ilūkstes novada pašvaldība ir izteikusi vēlēšanos pārņemt Bebreņu Profesionālo vidusskolu); 97 pirmskolas izglītības iestādes. Attīstās zinātnes un pētniecības jomas: 2010. gadā Daugavpils Universitātē darbojas vienpadsmit zinātniskie institūti un centri, Rēzeknes Augstskolā darbojas četri zinātniskie institūti.⁶⁴

Problēmas, kas kavē saliedēta reģiona identitāti Latgalē, pirmkārt, saistās ar smagu sociālo problēmu slogu, ko izraisījis bezdarbs, bezdarbu, nepietiekamu izglītības kvalitāti, ārvalstu informācijas telpas (Krievijas, Baltkrievijas, Lietuvas TV) pārsvaru pār Latvijas plašsaziņas līdzekļiem, krievu valodas lietojuma pārsvaru pār latviešu valodas lietojumu, ko pierādīja 2012. gada 18. februāra referendumā balsojums Latgalē proporcijā 2/3 par krievu valodu kā otru valsts valodu, un 1/3 pret.

Reģionā vēsturiski ir izveidojusies situācija ar augstu bezdarba līmeni. Liels bezdarbnieku un vecāku ļaužu īpatsvars reģionā nosaka sociālo jautājumu aktualitāti, kas resursu ieguldījumu ziņā apdraud reģiona attīstības vajadzības, tostarp izglītības kvalitātes uzlabošanu un pilsoniskās sabiedrības aktivizēšanu, jaunatnes politikas attīstību - sabiedrības integrācijas veicināšanas kontekstā. IKT risinājumi ir nepietiekami attīstīti: interneta infrastruktūras kvalitāte (interneta ātrums, u.c.) pilsētās ir nepietiekama pilnvērtīgai uzņēmējdarbībai un pārvaldes funkciju veikšanai; nepietiekama TV, radio kanālu pieejamība, īpaši daļā pierobežas teritoriju; dažāda latviešu un krievu valodās runājošo informatīvā telpa (mediji, saturs, pieejamība).

⁶³ Latgales programma 2010 - 2017, 9.lpp. skat. 09.02.2012. <http://www.latgale.lv/lv/padome/planosana>

⁶⁴ Turpat, 11.lpp.

Demogrāfisko, migrācijas un saimnieciskās dzīves izmaiņu rezultātā iedzīvotāju skaits, sevišķi lauku nomalēs, samazinās. Samazinās arī bērnu skaits skolās, un daudzas no tām ir slēgtas (Latgalē 2008-2009. gados slēgtas 16 skolas, no tām 8 Rēzeknes novadā, turpretī Krāslavas novadā ir atrasts veids, kā saglabāt mazās skolas). Slēdzot skolu, kuras ir pildījušas arī vietējās sabiedriskās dzīves centra lomu un lielākoties ir arī galvenais apdzīvotās vietas pastāvēšanas centrs laukos, sākas neatgriezeniski demogrāfiski, sociāli un ekonomiski procesi. To sekas nelabvēlīgi izpaužas vietējo iedzīvotāju demogrāfiskajā un kvalitatīvajā sastāvā. Ienākumu meklējumos aizbrauc ģimenes ar bērniem; laukos paliek dzīvot gados vecie cilvēki un ģimenes ar kompleksām sociālām problēmām. Apkaimē samazinās potenciālo darba ņēmēju un darba devēju skaits. Pašvaldībām šādas vietas nākotnes scenārijs ir saistīts ar sociālā atbalsta pasākumiem un tālākā nākotnē – ar teritorijas iztukšošanu. Plāna pasākumi uzņēmējdarbības izglītības un jauniešu uzņēmējdarbības veicināšanai vērsti uz šo problēmu risināšanu.

Latgalē ir resursi saliedēta reģiona attīstībai: efektīvs izglītības iestāžu tīkls, kurām vairāk jāpielāgojas reģiona darba tirgus specifikai un uzņēmumu vajadzībām, lai nodrošinātu reģiona konkurētspējas saglabāšanu un palielināšanu. Kopš 2010. gada mazo lauku skolu vietā izveidojušies vairāki daudzfunkcionāli centri, piemēram, Nagļos, Nīcgalē, Makašānos, Rugājos, Riebiņos, Jaunsilavās u.c. Latgales reģionā ir vislielākā etniskā daudzveidība Latvijā, kas nodrošina ikdienas kultūru mijiedarbību. Daudzvalodība (galvenokārt latgaliešu, krievu, latviešu) atspoguļojas ikdienas komunikācijā. Daugavpilī darbojas viens no pirmajiem Bilingvālās izglītības centriem Latvijā, kas nodarbojas gan ar metodisku atbalstu skolotājiem, gan bilingvālās izglītības īstenošanas monitoringu. Par Pilsoniskās līdzdalības resursiem Latgales reģionā var uzskatīt tur reģistrētos 998 biedrības vai nodibinājumus⁶⁵. Gandrīz 40% darba tematika ir sociālais atbalsts, izglītība, vietējo kopienu aktivizēšana. Ar latgaliešu valodas un kultūras saglabāšanu nodarbojas Rēzeknes augstskola, Latgaliešu valodas, literatūras un kultūrvēstures skolotāju asociācija, Latgales studentu centrs, u.c.. Plāna kontekstā uzņēmējdarbības Vēsturiski veidojušies ekonomiskie sakari rada priekšrocību ekonomiskajai sadarbībai pārrobežu kontekstā ar Krieviju, Baltkrieviju un Lietuvu.

Savdabīgas un saliedētas Latgales attīstības redzējums atspoguļots Plāna pasākumos 6.1. - 6.11.

2. Plāna sasaiste ar attīstības plānošanas dokumentiem un tiesību aktiem, ES un starptautiskajiem dokumentiem

2.1.Sasaiste ar attīstības plānošanas dokumentiem un tiesību aktiem

Plāns ir saskaņā ar šādiem dokumentiem:

Latvijas nacionālais attīstības plāns 2007.–2013, apstiprināts ar MK 2006.gada 4.jūlija noteikumiem Nr.564 (RAPLM);

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, apstiprināta LR Seimā 2010.gada 10.jūnijā;

---

⁶⁵ Turpat, 26.lpp.

Latvijas nacionālā reformu programma „ES 2020” stratēģijas īstenošanai (26.04.2010, MK protokols Nr. 27, 34 paragrāfs).

Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas politikas pamatnostādnes 2005.–2014. gadam, apstiprinātas ar MK 2005.gada 15.februāra rīkojumu Nr.98 (TM);

-Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas programma 2008.–2012. gadam, apstiprināta ar MK 2008. gada 30. jūnija rīkojumu Nr.366 (TM).

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007. – 2013. gadam, apstiprinātas ar MK 2006.gada 27.septembra rīkojumu Nr.742 (IZM);

Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007. – 2013. gadam, apstiprinātas ar MK 2007.gada 23.februāra rīkojumu Nr.111 (IZM);

Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2009. – 2018. gadam, apstiprinātas ar MK 2009.gada 20.aprīļa rīkojumu Nr.246 (IZM);

-Jaunatnes politikas valsts programma 2009.–2013.gadam, apstiprināta ar MK 2009.gada 27.augusta rīkojumu Nr.589 (IZM).

Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2005.–2014.gadam, apstiprinātas ar MK 2005.gada 2.marta rīkojumu Nr.137, pieņemti grozījumi ar MK 2005.gada 19.oktobra rīkojumu Nr.678 (IZM).

Sporta politikas pamatnostādnes 2004.–2012.gadam, apstiprinātas ar MK 2004.gada 15.septembra rīkojumu Nr.632 (IZM);

Invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas politikas pamatnostādnes 2005.-2015.gadam, apstiprinātas ar MK 2005.gada 10.augusta rīkojumu Nr.544 (LM);

Sociālā drošības tīkla stratēģija, apstiprināta ar MK 2010.gada 18.augusta rīkojumu nr.490 (FM);

Ilgtermiņa politikas pamatnostādnes „Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. – 2015. gadam „Nacionālā valsts””, apstiprinātas ar MK 2006.gada 18.aprīļa rīkojumu Nr.264 (KM);

Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnēm 2012. – 2018. gadam, KM.

Valdības rīcības plāns Deklarācijas par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto uzdevumu izpildei, 2012. gada 7. februāris, MK.

Latvijas Republikas Satversme, VIII. nodaļa „Cilvēka pamattiesības”, (91.pants) „Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas”; (114. pants) „Personām, kuras pieder pie mazākumtautībām, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību.”

Plāna izstrādē ievēroti šādi Latvijas plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas dokumenti:

Latgales stratēģija 2030, apstiprināta Latgales plānošanas reģiona attīstības padomes sēdē, 2010. gada 12. decembrī;

Latgales programma 2010-2017, apstiprināta Latgales plānošanas reģiona attīstības padomes sēdē, 2010. gada 12. decembrī.

2.2. Sasaiste ar starptautiskajiem dokumentiem

Plāns ir izstrādāts saskaņā ar šādiem Latvijai saistošiem starptautiskajiem tiesību aktiem:

Lisabonas līgumu;

Stokholmas programmu;

EK paziņojumu „Eiropa 2020: stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”;

ES Imigrantu integrācijas politikas kopējiem pamatprincipiem;

EK paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas dienaskārtība;

ES Kopējiem romu iekļaušanas pamatprincipiem;

EK paziņojumu par ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020.gadam (2011.gada 5.aprīlis);

ES Padomes secinājumiem par ES ietvaru nacionālajām stratēģijām romu integrācijai līdz 2020.gadam;

ES Padomes direktīvu 2000/43/EK, ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības (2000.gada 29.jūnijs);

ES Padomes direktīvu 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (2000.gada 27.novembris);

ES Padomes direktīvu 2003/109/EK par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji (2003.gada 25.novembris);

ES Padomes Direktīvu 2004/114/EK (2004.gada 13.decembris) par nosacījumiem attiecībā uz trešo valstu pilsoņu uzņemšanu studiju, skolēnu apmaiņas, prakses vai stažēšanās, nesaņemot atalgojumu, vai brīvprātīga darba nolūkā;

Plāns ir izstrādātas ņemot vērā šādus Latvijai saistošus starptautiskos dokumentus:

1948.gada ANO Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju;

1950.gada Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju;

1961.gada Eiropas Sociālo Hartu;

1965.gada ANO Starptautisko konvenciju par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu;

1966.gada ANO Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām; 1966.gada ANO Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām;

1992.gada ANO Deklarāciju par to personu tiesībām, kuras pieder pie nacionālām vai etniskām, reliģiskām un lingvistiskām mazākumgrupām;

1995.gada EP Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību;

2006. gada ANO Konvenciju „Par personu ar invaliditāti tiesībām”;

2006.gada 13.decembra ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām, Fakultatīvo protokolu.

3. Sagaidāmie rezultāti

Saliedēta sabiedrība ir izglītota un informēta, tajā valda cieņpilna attieksme pret dažādību, tiek respektēts un ievērots vienlīdzības, ka arī dažādības vadības princips un cilvēki savstarpēji sadarbojas demokrātijas darbināšanā - tās vērtību īstenošanā.

Uzlabojoties rādītājiem, ar kuriem parasti raksturo situāciju sabiedrības integrācijas jomā (piemēram, mazākuma grupu līdzdalības nevalstiskā sektora organizācijās, etnisko minoritāšu, sevišķi romu nodarbinātības līmenis, romu izglītības līmenis, izglītības pakāpes, kuras iegūst personas ar invaliditāti; minoritāšu pārstāvju īpatsvars lēmumu pieņemšanas pozīcijās vietējā un nacionālā līmenī, darba tirgus segregācija pēc etniskās un invaliditātes pazīmes, mazākuma un vairākuma grupu proporcijas uzņēmējdarbībā, publiskajā pārvaldē u.c.) nevar viennozīmīgi apgalvot, ka tie būs Plāna ietvaros īstenoto pasākumu nopelns. Uzlabojums būs daudzu sociālekonomisko un politisko faktoru veiksmīgas kompozīcijas un vairāku sadarbības sektoru un institūciju darbības nopelns. Pozitīvas izmaiņas - sabiedrības, darba devēju un darbinieku, izglītības darbinieku un palīdzošo profesiju speciālistu izpratnes padziļināšanās un attieksmes maiņa par labu aktīvai sadarbībai demokrātijas darbināšanā un iekļaujošas sociālās vides veidošanā, starpkultūru kompetence darbībā notiek vairāku rīcībpolitiku īstenošanas ietekmē. Turklāt, kā rāda citu valstu pieredze – situācijas uzlabošanai veicina regulārs finanšu resursu ieguldījums identificēto problēmu risināšanai un proaktīva darbība problēmu agrīnai novēršanai. Pārmaiņas būs iespējams konstatēt, veicot

pētījumus un uzraugot plāna pasākumu īstenošanu (4. rīcības virziens, kas ietver pētījumus un monitoringu).

Īstenojot trijos saturiskajos virzienos plānotos pasākumus ir paredzamas šādas pārmaiņas:

1. Rīcības virziens Iekļaujošas politiskas un sabiedriskas līdzdalības formas

Sagaidāms, ka sabiedriskās domas pētījumi 2014. gadā uzrādīs sekojošas tendences: pieaugusi iedzīvotāju izpratne par savām politiskās līdzdalības iespējām un resursiem; pieaudzis personu īpatsvars gadā, kas iesaistīti mācīšanās un pieredzes pārņemšanas procesā, mazākumtautību pārstāvji aktīvi izmantos e- līdzdalības un pilsonisko prasmju tālmācības formas. Būs palielinājies jauniešu skaits, kuri uzskata, ka viņiem ir iespējas iesaistīties dažādās sabiedriskās dzīves aktivitātēs. Etniskā iecietība un gatavība sadarboties starp dažādu kultūru pārstāvjiem būs pieaugusi. Pašvaldību līmenī etniski heterogēnās teritorijās vietēji saliedētības risinājumi būs iekļauti pašvaldību attīstības plānos.

Jauniešu līdzdalība lēmumu pieņemšanā ir kļuvusi par normālu praksi, jo valsts pārvaldes un pašvaldību iestādes savā darbībā nodrošina jaunatnes organizācijām iespēju iesaistīties jaunatnes politiku ietekmējošu lēmumu apspriešanā pirms to pieņemšanas. Visos pārvaldes līmeņos ir izstrādāti un aktīvi darbojas līdzdalības mehānismi un jauniešu konsultatīvās institūcijas, kopumā vairāk kā puse jauniešu iesaistās sabiedriskajās aktivitātēs, pašpārvaldēs, lēmumu pieņemšanas un konsultāciju procesos, kā arī brīvprātīgā darba aktivitātēs.

Plāna īstenošanas rezultātā Latvijas mazākumtautību skolas īsteno regulārus sadarbības projektus ar latviešu skolām uz savstarpēju lokāli institucionalizētu (vienošanās, citas formas) partnerību pamata.

Naturalizācijas partnerību īstenošanas rezultātā būs pieauguši naturalizācijas tempi indikatīvi 2013. gadā 14% pieaugums gadā, salīdzinot ar 5% pieaugumu 2011. gadā.

Būs palielinājusies jauniešu līdzdalība lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, par ko liecinās jauniešu centru pasākumu saturs un skolēnu pašpārvalžu klātbūtne skolu politikas veidošanā un īstenošanā.

2. Rīcības virziens. Iekļaujoša, dažādību atbalstoša sociālā vide

Dažādības vadības vadlīnijas publiskās pārvaldes iestādēm būs paraugs adaptēšanai arī privātajā un nevalstiskajā sektorā. Sagaidāms, ka arvien vairāk publiskās pārvaldes iestādes izmantos dažādības vadības standartus. Sagaidāma lielāka izglītības darbinieku un palīdzošo profesiju⁶⁶ speciālistu izpratne un atbalsts dažādības vadības principu integrēšanai gan organizāciju darbā, gan īpaši izglītības jomā, tai skaitā pedagogu attieksmes maiņa un lielākas vienlīdzīgas iespējas imigrantu bērniem, romu skolēniem izglītošanās procesā.

⁶⁶ Palīdzošo profesiju speciālisti – darbinieki, kuri veic profesionālu darbību sociālajā, izglītības un veselības jomā, kā, piemēram, sociālie darbinieki, izglītības personāls (psihologi, pedagogi), mediķi un citi publiskās pārvaldes darbinieki

Mazākumtautību un imigrantu pirmsskolas vecuma bērniem, skolēniem, profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem būs iespēja gan apgūt latviešu valodu, gan attīstīties daudzpusīgāk, atbilstoši aktuālajai piederībai divām kultūrām - dzimtajai un Latvijas.

Sociāli transformējošas starpkultūru izglītības principu piedāvājums pirmsskolām, skolām, profesionālās izglītības iestādēm izraisīs virkni pozitīvu pārmaiņu. Starpkultūru izglītības ieviešanas rezultātā visos izglītības sistēmas līmeņos, mūžizglītības perspektīvā sagaidāmas vairākas pozitīvas iezīmes, tādas kā etniskās daudzveidības pieaugums izglītības iestāžu darbinieku vidū, tai skaitā romu skolotāju skaita pieaugums, akadēmisko sasniegumu atšķirību izlīdzināšanās latviešu un mazākumtautību skolēnu, galvenokārt jauno imigrantu un romu vidū kultūrsensitīva pedagoģiskā darba rezultātā; mikroklimate uzlabošanās izglītības iestādēs, ko izraisīs daudzveidības apstiprinājuma, plurālisma nostiprināšanos organizāciju kultūrā.

Īpašs un sistemātisks atbalsts nodrošināts sociālās atstumtības riskam pakļautiem jauniešiem. Aktīvie jaunieši un jauniešu līderi no jaunatnes organizācijām un iniciatīvu grupām strādā, sporto, mācās kopā ar sociālās atstumtības riskam pakļautiem jauniešiem. Informācija, kas paredzēta jauniešiem, ir pielāgota atbilstoši viņu īpašām vajadzībām un ir pieejama vietās, kur pulcējas jaunieši.

Latvijas augstskolās būs pieaugusi ārvalstu studentu proporcija un tajās B profesionālo studiju bloka ietvaros vai atsevišķa studiju moduļa veidā būs pieejama dažādības vadība, kas vērsta uz topošo speciālistus starpkultūru kompetences attīstību. Īstermiņa starpkultūru kompetences attīstības programmu pieejamība mūžizglītībā gan ilgākā termiņā, kad vairums palīdzošo profesiju pārstāvju to būs apguvuši, veicinās lielāku kultūrsensitīvu pakalpojumu pieejamību Latvijā personām, kas pieder mazākuma grupām, jaunajiem imigrantiem, ārzemniekiem.

Finansējums īpašo vajadzību nodrošināšanai sekos katram skolēnam ar īpašām vajadzībām uz izglītības iestādi. Būs nodrošināta iekļaujošas izglītības atbalsta sistēmas darbība. Darbosies reģionāli resursu centri iekļaujošas izglītības īstenošanai, kas sniegs regulāru atbalstu skolēnu ar speciālām vajadzībām iekļaušanai vispārīgizglītojošajās skolās. Visās skolās būs nodrošināts atbalsta personāls (pedagogu palīgi, logopēdi, u.c.). Skolotāji būs metodiski kompetenti un sniegs nepieciešamo atbalstu izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, tai skaitā - individuālas konsultācijas skolēniem, kuriem tās nepieciešamas. Imigrantu bērniem un jauniešiem (tai skaitā bēgļiem un patvēruma meklētājiem) būs nodrošināts nepieciešamais atbalsts pamatizglītības un vispārējās izglītības apguves procesā, tostarp kultūradaptācijas programmas un sociālā atbalsta resursu piesaistīšana sadarbībā ar sociālajiem dienestiem.

3. Rīcības virziens. Latviešu valodas kā saziņas līdzekļa pieejamība, apguves formu dažādība

Sagaidāms, ka būs palielinājies latviešu valodā runājošo skaits gan Latvijā, gan ārvalstīs dzīvojošo Latvijas valstspiederīgo un viņu bērnu vidū. Latviešu valodas apguvēji Latvijas

izglītības sistēmā būs nodrošināti ar kvalitatīviem mācību materiāliem, metodisko un pedagoģisko atbalstu. Būs pieejamas daudzveidīgas, elastīgas, personas valodas apguves līmenim atbilstošas latviešu valodas apguves formas. Latviešu valodas mācības darba vietā nodrošinās profesijai atbilstoša latviešu valodas satura apguvi un esošo prasmju uzlabošanu. Pieaugušajiem Latvijas valstspiederīgajiem diasporā, jaunajiem imigrantiem, nepilsoņiem būs pieejama latviešu valodas apguve tiešsaistē. Latvijas nepilsoņiem būs pieejama latviešu valodas apguve kombinācijā ar naturalizēšanos motivējošiem pasākumiem.

Trešo valstu valstspiederīgo un viņu bērnu integrāciju Latvijā atbalstīs integrētas kultūradaptācijas un latviešu valodas apguves programmas. Pedagogu profesionālā kompetence valsts valodas apguves un mācību satura un valodas integrētas apguves metodikā būs uzlabojusies, kā rezultātā bilingvālā izglītība un valodas un satura integrēta apguve pakāpeniski būs ieviesta lielā daļā Latvijas skolu (2014. gadā tie varētu būt apmēram 60% skolu).

Atbalsta 4. rīcības virziena Sabiedrības saliedētības procesu izglītības nozarē izpēte un monitorings pasākumu īstenošana visa perioda laikā nodrošinās pasākumos iesaistīto mērķa grupu vajadzību izpēti, lai pirmajos trijos rīcības virzienos pasākumi būtu īstenoti saskaņā ar un atbilstoši tajās iesaistīto mērķa grupu pārstāvju vajadzībām (taktika un metodes). Būs uzlabota saliedētības veicināšanas pasākumu īstenošanas uzraudzība un būs īstenots tās īstermiņa rezultātu izvērtējums. Būs nodrošināta ikgadēja informācija par iedzīvotāju sniegto saliedētības procesu izvērtējumu, kā arī informācija par bilingvālās izglītības ieviešanas kvalitāti, izvērtēti sasniegumi un problēmas iekļaujošas un starpkultūru izglītības ieviešanā, tostarp izvērtēti palīdzošo profesiju speciālistu starpkultūru kompetences rādītāji. Tas ļaus analizēt īstenotās politikas efektivitāti, identificēt turpmāk veicamos uzdevumus un veicinās mērķtiecīgu resursu (laika, naudas, informācijas, cilvēku) izmantošanu (piem. jaunatnes darba ekonomiskā efektivitāte, minoritāšu jauniešu līdzdalības rādītāji). Mediju satura analīze dos pamatu izstrādāt pamatu mediju vides normatīvā regulējuma maiņai atbilstoši tās rezultātiem (piem. dažādības vadības programmu mediju organizācijās institucionalizēšana).

Atbalsta rīcības virziena 5. Sabiedriskās attiecības saliedētības pasākumu atbalstam galvenais rezultāts būs sabiedrības informētības par izglītības nozares iespējām, resursiem un rīcību saliedētības veicināšanā pieaugums. Visiem iedzīvotājiem būs pieejams informatīvs un metodoloģisks atbalsts, lai iesaistītos lēmumu pieņemšanā. Skolēnu vecāki būs motivēti atbalstīt saliedētības pasākumus skolā. Skolēnu vecākiem, galvenokārt mazākumtautību un 3.valstu valstspiederīgajiem, nepilsoņiem būs pieejama informācija par bilingvālo izglītību, valodas un satura integrētu apguvi; starpkultūru izglītību, dažādības vadību vienkāršā valodā.

Nacionālos un reģionālos medijos būs atrodamas pozitīvas ziņas par mazākuma grupu pārstāvju sasniegumiem, sadarbības projektu rezultātiem: viedokļu līderu, tā dēvēto ekspertu kultūru daudzveidība būs pieaugusi - starp viņiem būs vairāk mazākumtautību pārstāvju, personu ar invaliditāti, jauno imigrantu, romu u.c.

Būs novērojams un izmērāms Latviešu valodas kā valsts valodas un saziņas līdzekļa pievilcības pieaugums nelatviešu auditorijā - lielāks procents, nekā pašlaik, sabiedriskajās vietās labprāt izmantos latviešu valodu kā saziņas valodu. Būs nosakāms latviešu valodas runātāju skaita pieaugums 2014. gada nogalē; pozitīva attieksme pret latviešu valodu būs apmēram 85-90% nelatviešu.

Mazākuma grupas spēcīnātas un valsts pilnvarotas paust savu viedokli; politikas veidotājiem un izglītības darbiniekiem pieejama informācija, lai īstenotu kultūrsensitīvu un iekļaujošu praksi.

6. rīcības virziens (reģionālais). Savdabīga un saliedēta Latgale.

Izmantojot reģiona izglītības iestāžu resursus un informācijas telpu, sekmēta latgaliešu kultūras un valodas pēctecība: izstrādāti mācību un metodiskie materiāli mācību procesa nodrošināšanai, tostarp vismaz 2 muzejpedagoģijas programmas.

Vismaz 20 skolās (2014. gada beigās) notiek latgaliešu valodas, literatūras un kultūrvēstures apguve: ieviesti izglītības moduļi latgaliešu kultūras vērtību apgūšanai dažādiem izglītības līmeņiem. Valsts pārvaldes iestāžu interneta mājas lapās izvietota skaidrojoša informācija par latgaliešu valodu un Latgales kultūrvēsturi, kas regulāri tiek atjaunota.

Latgales iedzīvotāju piederība valstij izpaužas kā informētības par politiskajiem procesiem valstī kāpums vecuma grupā 40 - 65 gadi. Darbojas atgriezeniskā saikne starp iedzīvotājiem un pašvaldību: nodrošināta informācija par iedzīvotāju iniciatīvām reģiona problēmu risinājumiem, kopīga lēmumu pieņemšana pagastu līmenī (iedzīvotāju forumi u.c.) Kopumā pieaudzis pilsonisko iniciatīvu un pasākumu skaits teritorijā, kā arī iedzīvotāju izpratne par savām politiskās līdzdalības iespējam un resursiem.

Samazinās iedzīvotāju aizbraukšana no laukiem, saglabājas jauniešu īpatsvars lauku iedzīvotāju sastāvā, jo cilvēkiem ir iespēja strādāt un izglītoties. Skolu beidzēji paliek (arī atgriežas) strādāt reģionā. Darbojas sabiedriski centri, kas nodrošina mūžizglītības procesu, pieaug uzņēmumu skaits teritorijā. 2014. gada beigās pieaugusi pašnodarbinātība, bezdarbs samazinājies vidēji par 3- 5%. Latgalē attīstās skolēnu mācību firmu kustība: radīti un tirgū piedāvāti vietējam tirgum atbilstoši inovatīvi pakalpojumi un produkti.

Samazinās jauniešu bezdarbnieku faktiskais skaits. Ar dažādu apmācību programmu starpniecību būtiski uzlabojušās pamatprasmes, profesionālās kompetences un praktiskās iemaņas, ko jaunieši apgūst, iekļaujoties mūžizglītības procesā. Īpaši tas attiecināms uz sociālās atstumtības riskam pakļautiem jauniešiem un jauniešiem ar īpašām vajadzībām.

4. Pasākumi izvirzīto mērķu sasniegšanai un uzdevumu izpildei

Plānā noteiktais mērķis	Vairot uzticēšanos starp iedzīvotājiem un valsti, kā arī iedzīvotāju starpā, kas atspoguļojas plašā daudzveidīgā demokrātiskā līdzdalībā			
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai	1. IEKĻAUJOŠAS POLITISKAS UN SABIEDRISKAS LĪDZDALĪBAS FORMAS			
Rīcības virziena mērķis	Sekmēt Latvijas sabiedrībā starpgrupu un personu uzticēšanos, attīstot starpgrupu sadarbības modeļus īpaši mazākumam svarīgos jautājumos			
Uzdevums	Sekmēt visām sabiedrības grupām pieejamu politiskās un sabiedriskās līdzdalības formu attīstību			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
1.1. Saliedētu kopienu pieredzes tālāk nodošanas darbnīcu cikls, izmantojot mazo skolu - kopienu centru un jauniešu centru pieredzi.	2012-2013	IZM, iesaistot JSPA, VARAM, LPS, pašvaldības, sociālos partnerus -SFL	Notikušas 5 radošas darbnīcas; vietēji saliedētības risinājumi ir iekļauti vismaz 25 pašvaldību attīstības plānos.	2013-2014: indikatīvi - EEZ finanšu instruments. <i>Jaunatne darbībā</i> , Jauniešu demokrātijas projekti, kopā 40 000 LVL
1.2. E- līdzdalības un pilsonisko prasmju tālmācības formu attīstība	2013	IZM, iesaistot LSIF, KM, SM	Īstenota iniciatīva - konkurss <i>Radoši pilsoniskas līdzdalības risinājumi</i> , atbalstīti vismaz 4 projekti; uzlaboti esošie tiešsaistes	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros ESF 1.2.2.1.3. "Īpašu mūžizglītības politikas

			resursi- jaunatnes politikas portāls www.jaunatneslietas.lv ; tiešsaistes resursu unikālo lietotāju skaita pieaugums par vismaz 2000 salīdzinot ar 2011. gadu	jomu atbalsts" EEZ finanšu instrumenta grantu shēma „NVO fonds” Kopā 60 000 LVL
1.3. Atbalsts mazākumtautību un latviešu pārstāvēto biedrību un nodibinājumu kopīgām iniciatīvām jaunatnes darbā un neformālajā izglītībā	2013- 2014	IZM, LSIF, KM	Īstenoti vismaz 10 projekti etniski daudzveidīgā vidē	NVO fonds, 2013-2014: indikatīvi - EEZ finanšu instruments Kopā 48 000 LVL
1.4. „Pilsoņu debates” (iesaistot arī nepilsoņus, reprezentatīvi pārstāvēt visas sabiedrības grupas) par saliedētības jautājumiem. Klātienēs diskusiju sērijas par izglītību, imigrāciju, valodu politiku, sociāliem jautājumiem, ekonomisko attīstību	2013-2014	IZM, sociālie partneri - Providus	Viens pasākums gadā, iesaistot 100 iedzīvotājus; pieaugusi iedzīvotāju izpratne par savām politiskās līdzdalības iespējām un resursiem	Eiropas Kopienas programmas „Eiropa pilsoņiem” (2007-2013), kopā 40 000 LVL
Uzdevums	Veicināt sadarbību starp latviešu un mazākumtautību skolām			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
1.5. Atbalsts starpskolu sadarbības iniciatīvām, kurās veidojas dialogs starp latviešu un mazākumtautību, kā arī divplūsmu skolu skolēniem un	2012-2014	IZM	Notikuši vismaz 16 kopīgi mazākumtautību un latviešu skolu pasākumi	2013-2016: indikatīvi - EEZ finanšu instruments. 2013- 50 000 LVL

skolotājiem (skolēnu un skolotāju apmaiņas organizēšana un atbalstīšana starp latviešu un mazākumtautību skolām, ārpusstundu (projektu) darba atbalstīšana, sadarbojoties latviešu un mazākumtautību skolēniem, etnolingvistiski heterogēnu nometņu atbalstīšana, latviešu – mazākumtautību skolu partnerību veidošana)			gadā, informācija par tiem nacionālos un reģionālos medijos.	2014-70 000 LVL
1.6. Mazākumtautību un latviešu skolu čempionāts	2013-2014	IZM, Valsts prezidenta un IZM mazākumtautību konsultatīvās padomes, LOK, olimpiskie centri	viens čempionāts gadā, dalībnieku skaits 500-600, 34 komandas, mazākumtautību un latviešu skolu skolēnu kopīgas sporta aktivitātes	Budžeta ietvaros, nepieciešams papildfinansējums (2012. – 2013.gads): 32 000 LVL
Uzdevums	Sekmēt straujāku naturalizāciju, izmantojot netradicionālu līdzdalības formu piedāvājumu un informēšanu			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
1.7. Inovatīva politiskās līdzdalības forma: naturalizācijas partnerības starp valsti un iedzīvotāju	2012- 2013	IZM, iesaistot PMLP	Izveidots regulējums naturalizācijas sekmēšanai - vienošanās par abpusējiem pienākumiem starp nepilsoni un valsti; Pieaug naturalizācijas	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros

			tempi 2012- 7%, 2013 - par 14%, salīdzinot ar 5% 2011. gadā.	
1.8. Finansiāli un informatīvi atbalstīti mazākumtautību biedrību un nodibinājumu izstrādāti projekti, kuros par vienu no darbības mērķiem izvirzīta pilsonības jautājumu popularizēšana(piem. Kopienu aktīvistu kustība nepilsoņu naturalizācijas sekmēšanai)	2013	IZM, KM, LSIF, sadarbībā ar sociālajiem partneriem eLPA, LCC	Atbalstīti vismaz 6 projekti, kuri vērsti uz informētu nepilsoņu izvēļu atbalstīšanu par labu naturalizācijai; Pieaug naturalizācijas tempi 2012- 7%, 2013 - par 14%, salīdzinot ar 5% 2011. gadā.	NVO fonds 20 000 LVL
Uzdevums	Veicināt alternatīvu jauniešiem draudzīgu un interesantu līdzdalības formu attīstību, atbalstot vienlīdzīgas iespējas.			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
1.9. e-demokrātija skolas vidē - skolēnu pašpārvaldes tiešsaistes resursu attīstība	2012	IZM, VISC, skolas	Vismaz 15 skolēnu pašpārvaldes piedalās skolas politikas veidošanā un īstenošanā, izmantojot esošas un uzlabojot skolu mājas lapas.	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros
1.10. Diskusijas (piem. <i>Kafija ar politiķiem</i> formātā) : vietējo jaunatnes organizāciju, skolu un politikas veidotāju sadarbība politikas veidošanā pašvaldībās	2012-2014	IZM, sociālie partneri - LPS, LJP	Jauniešu organizāciju un skolas organizēti pasākumi vismaz 20 pašvaldībās, kuros piedalās vietējie politikas veidotāji, vērsti uz	Jaunatne darbībā, Jauniešu demokrātijas projekti; 2013-2014: indikatīvi - EEZ finanšu

			pilsētas, novada saliētības programmu izstrādi.	instrumenti. Latvijas–Šveices sadarbības programma „NVO fonds”, Latvijas– Šveices sadarbības programmu „Atbalsts jaunatnes politikas attīstībai attālos vai mazattīstītos Latvijas reģionos”.
				Kopā 40 000 LVL
1.11. Metodisko materiālu kopuma par jauniešu līdzdalības formām („Līdzdalības rokasgrāmatas”) publicēšana un izplatīšana	2012 - 2014	IZM, VISC, JSPA	Pieejams resurss par līdzdalības formām, notikuši 5 reģionāli informatīvi pasākumi	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros, Latvijas–Šveices sadarbības programmu „Atbalsts jaunatnes politikas attīstībai attālos vai mazattīstītos Latvijas reģionos”.
1.12. Tiesību zinātnes studentu brīvprātīgā iniciatīva sadarbībai ar manabalss.lv likumprojektu sagatavošanai	2012	IZM, sociālie partneri (SFL Tiesiskas valsts programma), augstskolas	Manabalss.lv tiešsaistē pieejami nobalsošanai vismaz 4 studentu sagatavoti likumprojekti; pieaug manabalss.lv reģistrēto lietotāju skaits, īpaši mazākumtautību vidū	Nepieciešams papildfinansējums 1400 LVL
1.13. Jauniešu centru darbības atbalstīšana mazākumtautību jauniešu līdzdalības	2012-2014	IZM, JSPA	Atbalstīti 4 projekti, kuros iesaistīti mazākumtautību	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros ;

nodrošināšanai			jaunieši; viņi informēti par iespējām iesaistīties dažādās sabiedriskās dzīves aktivitātēs un tās projektos arī izmantojuši.	Latvijas-Šveices sadarbības programma „Atbalsts jaunatnes politikas attīstībai attālos vai mazattīstītos Latvijas reģionos”
1.14. ES strukturētā dialoga platforma nacionālajā līmenī: jauniešu debates par līdzdalību, iekļaujot mazākumtautību un sociālā riska grupu jauniešus, nepilsoņus, imigrantus	2013-2014	IZM, JSPA, sociālie partneri LJP	Nodrošināta jaunatnes platforma, komunikācijai ar politikas veidotājiem pašvaldību līmenī, viens diskusiju cikls gadā.	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros; papildfinansējums Latvijas-Šveices sadarbības programma; EEZ finanšu instrumenta grantu shēma „NVO fonds” 2013.–2014.g. 4 000 LVL
1.15. Sporta politikas metožu integrēšana saliedētības sekmēšanai iniciatīvu ciklā <i>Futbols, hokejs, basketbols, bobslejs pret diskrimināciju</i>	2013 - 2014	IZM, iesaistot sporta skolas, olimpiskos centrus, sociālos partnerus	Notikuši vismaz 3 reģionāli saliedētību veicinoši sporta pasākumi indikatīvi Siguldā, Liepājā, Daugavpilī.	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai	2. IEKĻAUJOŠA, DAŽĀDĪBU ATBALSTOŠA SOCIĀLĀ VIDE			
Mērķis	Īstenot vienlīdzīgas pieejas principu attiecībā uz dažādām sabiedrības grupām izglītības sistēmā un darba tirgū, respektējot atšķirības starp tām un sniedzot nepieciešamo atbalstu.			

Uzdevums	Integrēt starpkultūru izglītību ⁶⁷ un dažādības vadību visos izglītības līmeņos (augstākā, profesionālā, vispārējā izglītība)			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
<p>2.1. Starpkultūru izglītības ieviešana latviešu un mazākumtautību skolās</p>	2012-2014	IZM sociālie partneri -IAC	Viena metodisko materiālu mape: izstrādāts un visām skolām pieejams sociāli transformējošas (Banks, 2005) starpkultūru izglītības principu piedāvājums skolām (dažādības izpētes metodika <i>skola kā sociāla sistēma</i> , globālās izglītības moduļi), tā ieviesta, sākot ar 2012 gadu vismaz 10 skolās no jauna ik gadu	Nepieciešams papildfinansējums 38 000 LVL gadā Kopā 114 000 LVL
<p>2.2. Starpkultūru izglītības elementu integrēšana pirmsskolu izglītības/audzināšanas programmās: esošas labās prakses ieviešana</p>	2013-2014	IZM, VISC, sociālie partneri -IIC	Nodrošināta bērnu vecumposmam un Valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un starpkultūru izglītības pieejai atbilstoša pirmsskolas izglītības mācību satura bērniem no 0	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros – 42.04.00 „Sociālās

⁶⁷ Starpkultūru izglītība plāna izpratnē ietver ne vien pedagogu starpkultūru kompetences attīstību un starp priekšmetu saikni mācību priekšmetu saturā vien, bet arī izglītības iestādes kā organizācijas kultūras izmaiņas par labu dažādību veicinošai videi.

			līdz 6 gadu vecumam izstrāde un ieviešana.	drošības tīkla stratēģijas pasākumu īstenošana – pirmsskolas un sākumskolas mācību satura pilnveide”
2.3. Starpkultūru izglītības ieviešana profesionālās izglītības iestādēs (izmantota 2.1. pasākumā izstrādātā metodika)	2013 - 2014	IZM	Vismaz 4 profesionālās izglītības centros ieviesti sociāli transformējošas (Banks, 2005) starpkultūru izglītības pieeja (dažādības izpētes metodika <i>skola kā sociāla sistēma</i> , globālās izglītības moduļi)	Nepieciešams papildfinansējums 28 000 LVL gadā
2.4. Iekļaujoša/starpkultūru izglītība pedagogu sagatavošanas programmās/dažādības vadības kursi/moduļi citās programmās augstākās izglītības iestādēs	2013-2014	IZM, KM, augstskolas	2014. gada beigās vismaz 20 bakalaura un 14 maģistra studiju programmās integrēta iekļaujoša/starpkultūru izglītība/dažādības vadība saskaņā ar aktualizētajiem profesiju standartiem (2.9. pasākums)	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros
2.5. Starpkultūru kompetences apguves pasākumi mūzikā	2013-2014	IZM, augstskolas, pieaugušo izglītības iestādes, sociālie partneri	Izveidots pieaugušo izglītības modulis <i>Tolerances akadēmija</i> , notikuši semināri 5 plānošanas reģionos, sagatavoti 100 multiplikatori - pieaugušo izglītotāji	Indikatīvi Eiropas Kopienas Programmas „Kultūra” 2012.–2013.gada programma 50 000 LVL

2.6. Starpkultūru izglītības un starpkultūru kompetences attīstības materiālu pieejamības nodrošināšana	2012-2013	IZM, KM	No jauna izdoti un publicēti tiešsaistē vismaz 10 labās prakses piemēri tematikā	ETVVPIF 2011. un 2012. gada programma Kopā 40 000 LVL
Uzdevums	Mazināt negatīvu stereotipu un aizspriedumu izplatīšanu, diskrimināciju, izstrādāt dažādības vadības un nediskriminācijas vadlīnijas publiskajā pārvaldē			
Pasākumi izvīrītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
2.7. Darba grupa dažādības vadības stratēģijas izveidei un ieviešanai publiskajā pārvaldē	2012	IZM, KM, LM, VK, sociālie partneri - Providus	Darba grupa izveidojusi dažādības vadības standartu publiskās pārvaldes iestādēm, kas atvērts adaptēšanai privātajā un nevalstiskajā sektorā, notikusi prezentācija	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros
2.8. Plašsaziņas līdzekļu pārstāvju profesionālās apmācības par kultūru dažādību un sabiedrībā izplatītiem negatīvajiem stereotipiem, kas ietver metodisku materiālu izplatīšanu mediju darbiniekiem, topošajiem žurnālistiem un komunikāciju speciālistiem, redaktoriem par mediju sabiedriskajiem uzdevumiem iecietības veicināšanā un par diskrimināciju novēršanas jautājumiem.	2013	IZM, VISC, sociālie partneri - LCC	Notikušas 4 radošas darbnīcas, kurās iesaistītas vismaz 50 personas; plašsaziņas līdzekļu kontentanalīze 2014. gada beigās uzrāda aizspriedumu būtisku samazinājumu salīdzinot ar 2012.gadu.	Indikatīvi Eiropas Kopienas Programmas „Kultūra” 2012.–2013.gadam 32 000 LVL
2.9. Profesiju virknes (tā sauktās palīdzošās un tiesībsargājošās: sociālie	2012-2013	IZM, VISC/ sociālie partneri,	Aktualizēti minēto profesiju standarti/	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros

darbinieki, skolotāji, sociālie pedagogi, psihologi, medicīnas darbinieki - māsas un ārsti, policijas darbinieki) standartu aktualizēšana, iekļaujot starpkultūru kompetenci, operacionalizētu atbilstoši profesijā veicamajām funkcijām.		nozaru eksperti	Papildināts Skolotāja profesijas standarts līdz 01.09.2012.	
2.10. Regulāra statistikas datu vākšana par diskriminācijas izpausmēm pret dažādu sabiedrības grupu pārstāvjiem (Apkopot dati par diskriminācijas izpausmēm pret dažādu sabiedrības grupu pārstāvjiem, t.sk. nodrošināta statistikas datu vākšana etniskajā griezumā par diskriminācijas gadījumiem darba tirgū un izglītības jomā)	2013	IZM, Tiesībsargs, sociālie partneri - LCC	Gada ziņojums, kas atspoguļo diskriminācijas gadījumu dinamiku	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros
Uzdevums	Veicināt sociālās atstumtības riska grupu izglītojamo iekļaušanos sabiedrībā un novērst to diskrimināciju			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
2.11. Atbalsta sistēma skolēniem ar īpašām izglītības vajadzībām, tai skaitā nodrošināts finansējums skolotāju	2013-2014	IZM, VISC sociālie partneri - augstskolas, IIC, Providus	Nodrošināta iekļaujošas izglītības atbalsta sistēmas darbība: Grozīts tiesiskais	Esošās mērķdotācijas ietvaros gadā jābūt nodrošinātiem 8,7 milj. latu

<p>palīgu/pedagogu palīgu, kas veic atbalsta pedagogu funkcijas, vietām visās skolās, kurās mācās skolēni ar īpašām vajadzībām, logopēdu vietām, tehniskie palīglīdzekļi (<i>pask. Nepieciešams pārskatīt noteikumus un koeficientus, uz kuru pamata tiek piešķirts finansējums skolēniem ar īpašām vajadzībām. Papildus finansējuma piešķiršana tikai skolām, kas licencēja speciālās izglītības programmas, nav pamatota, un nepieciešams, lai finansējums īpašo vajadzību nodrošināšanai sekotu katram skolēnam ar īpašām vajadzībām, tādā veidā nodrošinot individualizētās pieejas iespējas vispārizglītojošajās skolās, Golubeva, 2010).</i></p>			<p>regulējums, lai finansējums īpašo vajadzību nodrošināšanai sekotu katram skolēnam ar īpašām vajadzībām, iekļaujot visas nepieciešamās atbalsta personas, pasākumus un līdzekļus (2013).</p> <p>Reģionāli resursu centri iekļaujošas izglītības īstenošanai snieguši atbalstu vismaz 80 skolēnu iekļaušanai vispārizglītojošajās skolās;</p> <p>Skolās ir nodrošināts atbalsta personāls (pedagogu palīgi, logopēdi, u.c.)</p>	
<p>2.12. Mācību un metodiskie materiāli izglītojamo ar speciālām vajadzībām mācību procesa nodrošināšanai, tostarp interešu izglītības programmas un speciālajām vajadzībām pielāgots arodizglītības metodiskais nodrošinājums.</p>	2013-2014	VISC/ IZM, sociālie partneri, eksperti	Izstrādāti mācību un metodiskie materiāli izglītojamo ar speciālām vajadzībām mācību procesa, interešu izglītības un arodizglītības nodrošināšanai	ESF finansējums 1.2.2.4.1.apakšaktivitātes ietvaros
<p>2.13. Pedagogu profesionālā pilnveide/bez darba palikušu pedagogu</p>	2013-2014	IZM, VISC, augstskolas	Ieviestas 5 ESF 1.2.2.4.1.apakšaktivitātes	ESF finansējums 1.2.2.4.1.apakšaktivitātes

pārvaldība iekļaujošas izglītības īstenošanai			ietvaros /10/IPIA/VIAA/001 izstrādātās un pilnveidotās pedagogu izglītības programmas, apmācīti vismaz 300 pedagogi	ietvaros /10/IPIA/VIAA/001
2.14. Skolotāju palīgu čigānu (romu) labās prakses ieviešana izglītības iestādēs, kurās kopā ar citu tautību bērniem mācās čigānu (romu) bērni (sagatavotas un ieviestas skolotāju palīgu čigānu (romu) darba vietas izglītības iestādēs)	2012-2014	IZM, pašvaldības	Strādā vismaz 20 skolotāju palīgi romi (2014. gada beigās) salīdzinot ar 9 skolotāju palīgiem romiem 2011.	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros; 2013-2014: indikatīvi - EEZ finanšu instruments: nepieciešami 36 000 LVL
2.15. Mūzikas kompetenču moduļu (uzņēmējdarbība, svešvalodas, saskarsme, informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, sabiedrības drošība) iekļaušana profesionālās izglītības programmās, ko īsteno ieslodzījuma vietās	2013-2014	VISC, profesionālās izglītības iestādes	Vismaz 4 ieslodzījuma vietās īstenojamās profesionālās izglītības programmās iekļauti mūzikas kompetenču moduļi	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros
2.16. Atbalsta pasākumi imigrantu bērniem un jauniešiem (tai skaitā bēgļiem un patvēruma meklētājiem) pamatizglītības un vispārējās izglītības apguves procesā	2012- 2013	IZM, pašvaldības	Finansēšanas modelī „nauda seko skolēnam” paredzēt s finanšiāls atbalsts individuālām konsultācijām, imigrantu bērniem un jauniešiem (tai skaitā bēgļiem un	Indikatīvi Eiropas Bēgļu fonds 2008.- 2013.gadam; Nepieciešams papildfinansējums 24 000 LVL

			patvēruma meklētājiem) nodrošināts nepieciešamais atbalsts pamatizglītības un vispārējās izglītības apguves procesā-	
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai	3. LATVIEŠU VALODAS KĀ SAZIŅAS LĪDZEKĻA PIEEJAMĪBA, APGUVES FORMU DAŽĀDĪBA			
Rīcības virziena mērķis	Nodrošināt daudzveidīgas, elastīgas, personas valodas līmenim atbilstošas latviešu valodas apguves formas, akcentējot tās saziņas un mācību līdzekļa funkcijas			
Uzdevums	Nodrošināt metodisko atbalstu pedagogiem bilingvālajā izglītībā un valodas un satura integrācijā, kā arī attīstīt inovatīvas pieejas latviešu valodas mācīšanā.			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
3.1. Iniciatīva <i>Pedagogu profesionālā pilnveide darbam lingvistiski daudzveidīgā vidē: mazākumtautību un latviešu skolu pedagogu bilingvālās izglītības un valodas un satura integrācijas prasmju pilnveides pasākumi profesionālo pienākumu veikšanai</i>	2012-2014	IZM, LVA	Darbojas latviešu valodas apguves metodiskie centri 5 plānošanas reģionos, kas nodrošina pedagogu profesionālo kompetenci valsts valodas apguves un mācību satura un valodas integrētas apguves metodikā; Izveidots LVA mobilais resursu centrs, sniegti	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros, TVVPIF līdzfinansējums no 2011, 2012., 2013. gadu programmām 80 000 LVL; ESF apakšaktivitātes 1.2.1.2.3 ietvaros

			pakalpojumi vismaz 300 pedagogiem un docētājiem.	
3.2. Jauno imigrantu un repatriantu bērnu kultūradaptācijas un latviešu valodas resursu centra izveide latviešu mācībvalodas skolā	2013	IZM, VISC, pašvaldības	Resursu centrs sniedz atbalstu un latviešu valodas apguvi vismaz 120 skolēniem- jauno imigrantu un repatriantu bērniem.	TVVPIF , 2011, 2012 gadiem, indikatīvi ESF līdzfinansējums, kopā 120 000 LVL
3.3. Metodisko resursu vietne bilingvālās izglītības un CLIL (valodas un satura integrācija) atbalstam	2012-2013	IZM, LVA, augstskolas	Viens tiešsaistes resurss www.bilingvals.lv ; valsts valodas apguves un mācību satura un valodas integrētas apguves metodika, ieskaitot nodarbību paraugus; vietnes uzturēšana un papildināšana	Indikatīvi ESF apakšaktivitātes 1.2.1.2.3 ietvaros Kopā 64 000 LVL
Uzdevums	Nodrošināt latviešu valodas apguves pieejamību un nostiprināt latviešu valodas prasmes ārzemēs dzīvojošiem latviešiem, mazākumtautībām, nepilsoņiem, jaunažiem imigrantiem			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
3.4. Jauni latviešu valodas apguves risinājumi (A1, A2, B1, B2 līmeņiem), tai skaitā elektronisko mācību līdzekļu izveide pašmācībām un tālmācībai	2013-2014	IZM, LVA	Ir nodrošināta latviešu kā otrās un svešvalodas mācību resursu bāze e-vidē - 4 mācību līdzekļi- pieejami visiem interesentiem drukāti un tiešsaistes risinājumi uz	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros, + līdzfinansējums tiešsaistes versijai ESF 2014.-2020 130 000 LVL

				krievu un angļu kā instruktāžas valodu pamata	
3.5.	Latviešu valodas mācības darba vietā profesionālās komunikācijas uzlabošanai	2014	IZM, LVA, sociālie partneri	Viena LVA tālākizglītotāju komanda; nodrošināta profesijai atbilstoša latviešu valodas apguve un/vai prasmju uzlabošana vismaz 60 iestādēs	ESF 2014.-2020. – 60 000LVL
3.6.	Latviešu valodas kursi nepilsoņiem	2012-2014	IZM, LVA, pašvaldības	Notikuši vismaz 50 kursu cikli; paaugstinātas valsts valodas apguves pieejamība nepilsoņiem	Indikatīvi ESF Kopā 120 000 LVL
3.7.	Latviešu valodas un kultūradaptācijas programma un tiešsaistes resurss Trešo valstu valsts piederīgajiem jauniešiem	2012	IZM, LVA, KM, sociālie partneri	Izstrādāta integrācijas veicināšanas atbalsta programma mācību iestādēm, kurās ir trešo valstu valstspiederīgie jaunieši, un jaunatnes darbiniekiem, kas to īsteno; notikušas 5 reģionālas mācību sesijas programmas lietotājiem; jaunatneslietas.lv ir pievienota vietne, kura atbalsta latviešu valodas apgūvi un ir viņiem adresēts atbalsta tiešsaistes forums.	ETVVPIF 2010, 2011. 2012 Kopā 126 000 LVL
3.8.	Latviešu	2012 -2014	IZM, VISC,	Izstrādāti un adaptēti 3	2013: indikatīvi - EEZ

valodas un kultūrorientācijas programmas un vasaras skolas Latvijas valstspiederīgajiem un viņu bērniem ārvalstīs (neformālās izglītības ar integrētu valodas apguvi/pilnveidi komunikatīvā līmenī moduļi bērniem, jauniešiem, pieaugušajiem)		KM	satura moduļi, notikušas 2 vasaras skolas, kuru rezultātā ir palielinātas valsts valodas apguves iespējas un aktualizēta Latvijas valstspiederīgo un viņu bērnu ārvalstīs (diaspora) izpratne par kultūru Latvijā	finanšu instruments; ESF 2012.-22 800 LVL. 2013.-22 800 LVL, 2014.-45 600 LVL
3.9. Atbalsts latviešu “nedēļu nogales skolu” izveidei un darbībai lielākajos diasporas centros. ⁶⁸ (pēc vajadzības: skolotāju atbalsts, mācību materiāli, metodiskie materiāli, ceļa izdevumi)	2013-2014	IZM, LVA, KM, ĀM	4 diasporas centros ieviesta jauna interaktīva metodika, mūsdienīgi mācību līdzekļi. Pieejami metodiskie resursi kvalitatīvai latviešu valodas apguvei diasporas centros, pilnveidota mācību resursu bāze diasporas speciālistiem.	Piešķirtā budžeta ietvaros, papildfinansējums 2012.-17 000 LVL. 2013.-27 500 LVL, 2014.-38 000 LVL
3.10. Skola kā resurss skolēnu vecāku latviešu valodas apguvei vai uzlabošanai: valodas klubi skolās	2013-2014	IZM, LVA, KM	Darbojas latviešu valodas klubi vismaz 20 skolās etniski heterogēnā vidē, to darbība palielina valsts valodas apguves/pilnveides iespējas mazākumtautību skolēnu vecākiem.	Nepieciešams papildfinansējums 42 000 LVL
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai	4. Sabiedrības saliedētības procesu izglītības nozarē izpēte un monitorings			

⁶⁸ Pasākums saskaņā ar Valsts valodas politikas pamatnostādņem 2005. – 2014. gadam.

Rīcības virziena mērķis	Veikt pasākumos iesaistīto mērķa grupu vajadzību izpēti, pasākumu īstenošanas uzraudzību un to rezultātu izvērtējumu			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
4.1. „Pilsoņu debates” par saliedētības jautājumiem. Klātienē diskusiju sērijas par izglītību, imigrāciju, valodu politiku, sociāliem jautājumiem, ekonomisko attīstību laikā izstrādāto scenāriju analīze	2013-2014	IZM, sadarbībā ar sabiedriskās politikas centru Providus	Ikgadēja informācija 2013. gada februārī un 2014. gada februārī no debašu rezultātu ziņojumiem par iedzīvotāju sniegto saliedētības procesu izvērtējumu	NVO fonds, EEZ finanšu instruments 16 000 LVL
4.2. Jaunatnes darba ekonomiskās efektivitātes pētījums <i>Jaunatnes darbs: ieguldījumu pārtapšana sociālajā kapitālā</i>	2013-2014	IZM, REA	Viens pētījums, kurā apkopota informācija par jaunatnes līdzdalības ekonomiskajiem ieguvumiem	Piešķirtā budžeta ietvaros, papildus EEZ finanšu instruments 10 000 LVL
4.3. Ikgadējs mērījums Jauniešu dzīves kvalitātes indekss	2012-2014	IZM	Ikgadēji mērījumi, kuros atspoguļoti dati par jauniešu dzīves kvalitāti jaunatnes u.c. rīcībpolitiku ieviešanas korekcijām un plānošanai	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros
4.4. Izglītības pieejamības audits skolēniem ar sensorajiem, kustību un pārvietošanās ierobežojumiem.	2014	IZM, VISCA, sociālie partneri - REA, Ideju forums	Viens audita ziņojums, kurā apzināts un izvērtēti sasniegumi un problēmas iekļaujošas izglītības ieviešanā un izstrādātas	Indikatīvi EEZ, ESF 18 000 LVL

			rekomendācijas	
4.5. Bilingvālās izglītības ietekmes izvērtējums 1999- 2012: zinātnisks pētījums par izglītības kvalitāti izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas	2013	IZM	Pētījuma atskaite, kurā politikas veidotājiem pieejama informācija par bilingvālās izglītības ieviešanas kvalitāti; informācija plašsaziņas līdzekļos - vismaz 10 publikācijas	EEZ finanšu instruments 45 000 LVL
4.6. Daudzveidību atbalstošas, iekļaujošas sociālās vides izpēte un pilnveide mazākumtautību skolās	2014	IZM	Viens pētījums, kurā ietverta 10 mazākumtautību skolu gadījumu analīze pēc metodikas <i>skola kā sociāla sistēma, Nieto, 1992, Banks, 1996</i>); salīdzinot ar 2012. gadu	EEZ finanšu instruments 8 000 LVL
4.7. Plašsaziņas līdzekļu diskursa analīze 2012. un 2014. gadā (attiecībā uz izslēdzošu diskursu, aizspriedumu saturu, diskriminācijas faktu atspoguļojumu)	2012 un 2014	IZM, KM	2 pētījumi, kuros longitudināli (2 gadu) griezumā noskaidrota izslēdzoša diskursa proporcija plašsaziņas līdzekļos, izstrādāts pamats mediju vides normatīvā regulējuma maiņai atbilstoši rezultātiem.	Nepieciešams papildfinansējums 32 000 LVL
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai	5. Sabiedriskās attiecības saliedētības pasākumu atbalstam			
Rīcības virziena mērķis	Nodrošināt izpratni par mazākumu un tā vajadzībām vairākuma vidē, dekonstruēt uz mazākuma grupu pārstāvjiem attiecinātos aizspriedumus.			

Uzdevums	Nodrošināt visām mērķauditorijām pieejamu informāciju par plāna pasākumiem un to rezultātiem			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
5.1. Saliedētu kopienu pieredzes popularizēšanas forumi (1.1. pasākuma informatīvais atbalsts)	2013, 2014	IZM, VARAM, sociālie partneri	Noticis 1. un 2. Latvijas kopienu forums, izplatīta informācija plašsaziņas līdzekļos - vismaz 10 publikācijas/sižeti/raidījumi	Nepieciešams papildfinansējums 2013, 2014.gados 24 000 LVL
5.2. Informācija medijos par „pilsoņu debašu” rezultātiem (1.3 pasākuma informatīvais atbalsts)	2013-2014	IZM, sadarbībā ar VK, sociālajiem partneriem - eLPA, Providus	Nodrošināta informācija par iedzīvotāju izstrādātajiem saliedētības scenārijiem - perspektīvām, vēlams, latviešu, krievu, angļu valodās ; vismaz 12 publikācijas/sižeti/raidījumi	Piešķirtā budžeta ietvaros; 2012-2013.g. Eiropas Kopienas programmas „Eiropa pilsoņiem” (2007-2013) 4 000 LVL
5.3. Mediju pārstāvju klātbūtne plāna pasākumos (iekļauta ziņojumu un reportāžu veidošana drukātajiem un elektroniskajiem medijiem: žurnālisti piedalās čempionātā, socializējas kopā ar dalībniekiem, piem. vasaras nometnē, kultūradaptācijas programmā). <i>(Pask. ideālā veidā - latviešu un krievu mediju pārstāvji kopā piedalās un ziņo par pasākumiem, kuros paši iesaistīti.)</i>	2012-2013	IZM	Ziņojumi par pasākumiem plašsaziņas līdzekļos no dalībnieka perspektīvas, vismaz 10 sižeti/ieraksti/publikācijas.	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros

<p>5.4. Latviešu valodas tēla attīstība/popularitātes veicināšana (pasākumu kopums: īpaši notikumi, prezentācijas, informācijas kampaņa, sociālās reklāmas TV un tiešsaistē, valodas lietojuma dinamikas izvērtējums)</p>	2012-2013	IZM, LVA, KM	Viena kampaņa, vismaz desmit aktivitātes nacionālo mediju vidē; prognozēts efekts: latviešu valodas runātāju skaita pieaugums 2014. gada nogalē; pozitīva attieksme pret latviešu valodu 85-90% nelatviešu	Līdzfinansējums ETVVPIF 2011-2012, Nepieciešams papildfinansējums 80 000 LVL
<p>5.5. Informēšana par integrētām mācībām un valodas un satura integrāciju (BI, CLIL), starpkultūru izglītību</p>	2012-2013	IZM, VISC, LVA	Komunikāciju kampaņa par integrētām mācībām un valodas un satura integrāciju mācību procesā - skaidrojums skolēniem, vecākiem, skolotājiem; atbalstoši pasākumi 2013. gadā- palielinājusies izpratne par bilingvālās izglītības un integrēto mācību nozīmi mūsdienīgā izglītībā	Nepieciešams papildfinansējums; ESF apakšaktivitātes 1.2.1.2.3. ietvaros 26 000 LVL
Uzdevums	Veicināt diskusijas par saliedētību un veidot valsts institūciju un sabiedrības atbalstu saliedējošai izglītības sistēmai			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
5.7.Konsultatīvā padome saliedētības jautājumos (kopīgi prezidenta KP un IZM Mazākumtautību izglītības KP	2012-2014	IZM, Valsts prezidenta kanceleja	Notikušas 4 diskusijas gadā, ietverot valsts, pašvaldību	Piešķirtā budžeta ietvaros

pasākumi)			uzņēmējdarbības, nevalstiskā sektora, mediju pārstāvjus. Regulāras konsultācijas par saliedētības procesu vadību izglītībā, kas informē par politikas ieviešanas sasniegumiem un nepieciešamām korekcijām	
5.8. Trilingvāls ceturkšņa e-biļetens un žurnāls (abas versijas) <i>Balsis/Voices/Голоса</i> , ar rotējošu/mainīgu redakciju, kurā pārstāvēti imigrantiem, nepilsoņiem, seksuālajām minoritātēm, personām ar invaliditāti, citām mazākuma grupām svarīgi jautājumi	2013-2014	IZM, sociālie partneri	Iznākuši 8 numuri, kur mazākuma grupas pilnvarotas paust savu viedokli; politikas veidotājiem un izglītības darbiniekiem pieejama informācija, lai īstenotu kultūrsensitīvu un iekļaujošu praksi	Nepieciešams papildfinansējums 16 000 LVL
5.9. Izglītojošu materiālu skolēnu vecākiem publicēšana.	2013	IZM, KM	3 izdevumi: buklets, ziņu lapa: informatīvs izdevums; rokasgrāmata par ģimenes atbalstu bilingvālās mācībās. Skolēnu vecākiem, galvenokārt mazākumtautību un 3. valstu valstspiederīgajiem,	Nepieciešams papildfinansējums, iespējams ETVVPIF līdzfinansējums 2011. gada programmā 26 000 LVL

			nepilsoņiem pieejama informācija par bilingvālo izglītību, valodas un satura integrētu apguvi; starpkultūru izglītību, dažādības vadību vienkāršā valodā.	
				Kopā 1 853 600 LVL
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai	6. SAVDABĪGA UN SALIEDĒTA LATGALE			
Rīcības virziena mērķis	Attīstīt vietējo identitāti, mūsdienīgu, uzņēmējdarbībā orientētu izglītību un vitalizēt pilsonisko sabiedrību Latgalē			
Uzdevums	Nodrošināt latgaliešu kultūras un valodas pēctecību, izmantojot reģiona izglītības iestāžu resursus un informācijas telpu			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
6.1. Atbalsta programma latgaliešu rakstu valodai kā latviešu valodas reģionālai izpaušmei, literatūras un kultūrvēstures apguvei Latgales izglītības iestādēs: skolotāju darbs un bilingvāli mācību un metodiskie materiāli (latviešu un latgaliešu) mācību procesa nodrošināšanai, tostarp tiešsaistē.	2012 - 2014	IZM, VISC, Rēzeknes augstskola, Daugavpils Universitāte, Latgaliešu valodas, literatūras un kultūrvēstures	Izstrādāti mācību un metodiskie materiāli mācību procesa nodrošināšanai, tostarp 1 tālmācības sistēma (uz moodle pamata , piem., Rēzeknes augstskolā) un 1 muzejpedagoģijas programma	Nepieciešams papildfinansējums skolotāju daļlaika darba finansēšanai 56 000 LVL katru gadu, kopā 168 000 LVL Metodisko materiālu izstrādei visiem

		<p>skolotāju asociācija, Latgales NVO fonds, pašvaldības</p>	<p>Vismaz 20 skolās (2014. gada beigās) notiek latgaliešu valodas, literatūras un kultūrvēstures apguve: ieviesti izglītības moduļi latgaliešu kultūras vērtību apgūšanai</p> <p>Latgales reģionā pirmsskolas iestādēs pieejami materiāli latgaliešu rakstu valodā</p> <p>Latgalē vismaz 1 profesionālās izglītības centrā ieviests izglītības modulis latgaliešu kultūras vērtību apgūšanai.</p> <p>Latgaliešu valodas klubi darbojas vismaz 2 skolās;</p> <p>Tālākizglītības/mūžizglītības kursi Latgales reģiona latgaliešu valodas, literatūras, kultūrvēstures apguvei</p>	<p>izglītības līmeņiem nepieciešams papildfinansējums 80 000 LVL</p>
6.2. Atbalsta pasākumu komplekss latgaliešu kopienas iniciatīvām savas identitātes un	2013	IZM, VISC, LSIF, Latgales	Īstenota iniciatīva - konkurss <i>Radoša savdabīga Latgale</i> ,	Indikatīvi "Latvijas NVO fonds",

<p>kultūrtelpas uzturēšanā formālajā un neformālajā izglītībā: skolās, muzejos, daudzfunkcionālos un jaunatnes centros (projektu konkurss, olimpiāde “Latgaliešu rakstu valoda, literatūra, kultūrvēsture”, latgaliešu rakstu valodas, literatūras, kultūrvēstures standarta un paraugprogrammas izstrāde)</p>		<p>nevalstisko organizāciju fonds</p>	<p>atbalstīti vismaz 6 projekti; vismaz 2 tradicionālo amatu apguves programmas; izstrādāti latgaliešu valodas, literatūras, kultūrvēstures standarts un paraugprogramma; Latgales reģiona skolās (pakāpeniski) 1 kultūrvēstures un 1 latviešu valodas stunda tiek atvēlēta latgaliešu valodas, literatūras, kultūrvēstures apguvei (2 stundas nedēļā pamatskolā, 1 – vidusskolā)</p>	<p>“Latgales NVO fonds” Nepieciešams papildfinansējums 106 000 LVL</p>
<p>Uzdevums</p>	<p>Veicināt Latgales reģiona integrāciju Latvijas informatīvajā telpā</p>			
<p>Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai</p>	<p>Izpildes termiņi</p>	<p>Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas</p>	<p>Tiešie darbības rezultāti</p>	<p>Paredzētais finansējums un tā avoti</p>
<p>6.3. Skaidrojoša informācija par latgaliešu rakstu valodu un Latgales kultūrvēsturi, kā arī plāna rīcības virziena <i>Savdabīga un saliedēta Latgale</i> pasākumu aktualitātēm publiskās pārvaldes tiešsaistes resursos - ministriju mājas lapās</p>	<p>2012-2014</p>	<p>IZM, KM, VARAM</p>	<p>KM, IZM, VARAM, interneta mājas lapās izvietota skaidrojoša informācija par latgaliešu valodu un Latgales kultūrvēsturi, kas regulāri</p>	<p>Piešķirtā budžeta ietvaros</p>

			tiek atjaunota, resursu pārnese no Rēzeknes augstskolas sagatavotajiem materiāliem.	
6.4. Latgales televīzijas izglītojoša/izklaidējoša programma divreiz mēnesī par jaunumiem likumdošanā: izglītībā, sociālajos pakalpojumos, komunikācijās, ekonomikā, uzņēmējdarbības regulējumā u.c. (daudzvalodīgs pilotprojekts, ko veiksmes gadījumā kā <i>saistoši par politiku</i> var adaptēt nacionālie elektroniskie sabiedriskie mediji).	2013	IZM, NEPLP, Latgales plānošanas reģions, Latgales pašvaldības	Veikta iepirkuma procedūra, izvēlēts izpildītājs; 11 pārraides (2013. gada februāris - decembris), skatītāju skaits pārraižu demonstrēšanas dinamikā no 6000 līdz 120 000; iedzīvotāju aptaujas demonstrē informētības kāpumu par politiskajiem procesiem valstī vecuma grupā 40 - 65 gadi.	Indikatīvi ESF Nepieciešams 18 700 LVL, tīrēšanai 4 400
6.5. Izglītības un kultūras jautājumiem veltīts raidījums ar ziņu bloku latgaliešu valodā, reizi 2 nedēļās LTV7	2012 - 2014	IZM, VISC, KM, NEPLP, Latgales plānošanas reģions, Latgales pašvaldības	Veikta iepirkuma procedūra, izvēlēts izpildītājs; 26 pārraides (2013. gada janvāris - decembris), skatītāju skaits pārraižu demonstrēšanas dinamikā no 9000 līdz 150 000;	Nepieciešams 62 400 LVL 2013. un 2014. gadā
Uzdevums	Sekmēt visām sabiedrības grupām pieejamu sabiedriskās līdzdalības un radošas uzņēmējdarbības formu attīstību Latgalē			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti

<p>6.6. Latgales “pilsoņu debates” (iekļaujot visus iedzīvotājus proporcionāli, arī nepilsoņus). Klātienes diskusijas divas reizes gadā par izglītību, imigrāciju, valodu politiku, sociāliem jautājumiem, ekonomisko attīstību.</p>	<p>2013-2014</p>	<p>IZM, sociālie partneri – Providus, Latgales biedrības un nodibinājumi</p>	<p>Četri pasākumi divos gados, iesaistot 100 iedzīvotājus; pieaugusi iedzīvotāju izpratne par savām politiskās līdzdalības iespējām un resursiem; Informācija par pasākumiem informatīvajos resursos, kas atbilst pasākumiem 6.4. un 6.5.</p>	<p>Nepieciešams papildfinansējums 32 000 LVL</p>
<p>6.7. Vietēju daudzfunkcionālu centru - kopienu skolu - iniciatīvas uzņēmējdarbības pamatu apmācībai (mūžizglītības pasākums - biznesa inkubatori iesācējiem). Lauku sabiedriski centri, kas nodrošina mūžizglītības procesu atbilstoši vietējam darba tirgum.</p> <p><u>Pamatojums:</u> Latgales programma 2011-2017. <i>Skola+</i> apakšprogrammas mērķis ir sadarbībā ar lauku skolotājiem un uzņēmīgiem cilvēkiem mobilizēt izglītības, kultūras, un citu pašvaldību un valsts pakalpojumu sniedzēju un uzņēmēju resursus, lai nodrošinātu sabiedrisko pakalpojumu pārklājumu novados, saglabātu lauku apdzīvotību, un saglabātu latgalisko kultūru. <i>Skola+</i> programma balstās uz izglītības iestāžu kvalificēto personālu, kas veido būtisku vietējās sabiedrības daļu, kura laukos var tikt zaudēta, ja nav darba. To atbalsta pašvaldību</p>	<p>2012-2014</p>	<p>IZM, VARAM, Latgales plānošanas reģiona administrācija, pašvaldības, vietējās iniciatīvu grupas (lauku partnerības), sociālie partneri - Biedrība” ZINIS”, Latvijas lauku forums</p>	<p>Latgales plānošanas reģionā izveidota štata vieta daudzfunkcionālo centru darbības koordinatoram; samazinās iedzīvotāju aizbraukšana no laukiem; vismaz 10 lauku sabiedriski centri, nodrošina mūžizglītības procesu, pieaug uzņēmumu skaits (uzņēmējdarbības iniciatīvas) teritorijā; 2014. gada beigās pieaugusi pašnodarbinātība, palielinās darbaspējas vecuma iedzīvotāju nodarbinātība: bezdarbs aptvertajos pagastos samazinājies par</p>	<p>Indikatīvi ESF 220 000 LVL</p>

administratīvie resursi, esošā pakalpojumu infrastruktūra un zināšanas; vietējās iniciatīvu grupas (lauku partnerības) un līdzšinējās iniciatīvas, aktīvie cilvēki, iestrādes un projekti.			3- 5%.	
6.8. Skolēnu un profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu uzņēmumu kustība Latgalē, sadarbībā ar skolu ekonomikas skolotājiem un <i>Junior Achievement Latvija</i> (biznesa plānu konkurss, atbalsts ieviešanā, grantu apjoms - 500 LVL)	2013-2014	IZM, sociālie partneri sadarbībā ar izglītības iestāžu ekonomikas un biznesa pamatu skolotājiem un <i>Junior Achievement Latvija</i>	Notikuši divi biznesa plānu konkursi, atbalstīti vismaz 30 projekti, tostarp vietējam tirgum atbilstoši inovatīvi pakalpojumi un produkti; 2014. gada beigās darbojas vismaz 10 skolēnu firmas; saglabājas jauniešu īpatsvars lauku iedzīvotāju sastāvā.	Nepieciešams papildfinansējums 19 000 LVL (granti 15 000, administrēšana, iesaistītajiem skolotājiem 4000 LVL)
6.9. Prakses programma <i>Stipendija+prakse+diploms+darbs</i> . No ESF, PROGRESS, vēlāk uzņēmēju finansētas (darba tirgum - ekonomikas attīstībai kritiski svarīgās profesionālās izglītības programmās) jauniešu stipendijas, nodrošinātas prakses vietas un darbs pēc sekmīgas prakses aizstāvēšanas un diploma par profesionālo izglītību ieguves.	2013 - 2014	IZM, profesionālās izglītības iestādes, kompetences centri, sociālie partneri - vietējie uzņēmēji, zemnieki	Stipendiju 2013. - 2014. mācību gadā saņem 50 audzēkņi; darbu iegūst vismaz 40; 2014.-2015. mācību gadā - 150 audzēkņi, darba vietas iegūst vismaz 120. Skolu beidzēji paliek (arī atgriežas) strādāt reģionā: saglabājas jauniešu īpatsvars lauku iedzīvotāju skaitā.	Indikatīvi ESF “Cilvēkresursi un nodarbinātība”, 226 000 LVL uzsākšanai 2013. gadā ES programma PROGRESS 2014. gadā 687 680 LVL

Uzdevums	Veidot iekļaujošu vidi un sniegt izglītības atbalstu sociālās izslēgtības grupu personām Latgalē			
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Tiešie darbības rezultāti	Paredzētais finansējums un tā avoti
6.10. Programma <i>Izglītība sociālai iekļaušanai Latgalē: prasmju skolas pašvaldībās</i> (izglītības iestādēs, jauniešu centros, Skola+ tīklā) personām ar nepabeigtu pamatskolas izglītību, zemām sociālajām prasmēm.	2013 -2014	IZM, VISC, LM, pašvaldības, izglītības iestādes, sociālie dienesti, sociālie partneri - biedrības, nodibinājumi, vietējie kopienu centri, jauniešu centri.	Vismaz 4 “prasmju skolas” 2013. gadā, papildus 6 2014. gadā. Apmācīto skaits vismaz 600, infrastruktūra un licencētas mācību programmas	Indikatīvi LSIF NVO fonds, ESF, „Cilvēkresursi un nodarbinātība”, 2013. gadā 60 000 LVL 2014. gadā 90 000 LVL
				Kopā Latgale 1 782 780 LVL
				Kopā viss 3 636 380 LVL

